

Hvilke faktorer påvirker avgangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning?

En kvantitativ spørreundersøkelse basert på Teorien om planlagt atferd.

RENATE SEVERINSEN

VEILEDER

Velibor Bobo Kovač

Universitetet i Agder, 2017

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for pedagogikk

Forord

Siden prosessen med å skrive denne masteroppgaven begynte, har jeg sett fram til å skrive dette forordet. For når jeg skriver dette, så betyr det at oppgaven er ferdigstilt. Det har vært en spennende, men krevende prosess. Fra begynnelsen av studiet visste jeg at jeg ønsket å utfordre meg selv i forhold til masteroppgaven. Jeg ville bruke dette studiet til å lære så mye som mulig. Det føler jeg at har fått gjort. Jeg har fått prøvd ut en forskningsmetode jeg ikke har brukt før, fordypet meg i et teorigrunnlag jeg tidligere ikke visste noe om, og foretatt analyser i et tidligere relativt ukjent program (Tusen takk til «SPSS for Dummies»).

Selv om det å skrive masteroppgave til tider kan føles isolerende, så er det flere personer som har vært til stor hjelp og inspirasjon gjennom arbeidet, og som fortjener en takk.

En stor takk til min veileder, Velibor Bobo Kovač. Dine tekniske ferdigheter, teoretiske kunnskaper og klare tilbakemeldinger har vært uvurderlige i dette arbeidet. Du har gjennom hele prosessen hatt en åpen dør når jeg har trengt det, og vært tilgjengelig både tidlig og sent. Jeg har satt stor pris på din tilgjengelighet, men enda mer på din tålmodighet. Takk for at du har holdt ut å bli stilt de samme spørsmålene om og om igjen.

Min svigerinne, Irene Trysnes, takk for tips til litteratur, verdifulle innspill og for at du har kommet med gode ord gjennom hele prosessen og gitt meg tro på at dette kunne jeg få til.

Mamma og pappa, til tross for at dere ikke har hatt den fjerneste anelse om hva det er jeg studerer, og enda mindre forståelse av hvilket tema jeg har skrevet masteroppgave om, så har deres oppmuntring gjennom dette arbeidet vært noe jeg har satt stor pris på. Takk for at dere hele veien har vist interesse og stolthet over utdannelsen min.

Men min aller beste venn, ektemann og store kjærighet, Ivar, du er best. Jeg hadde ikke klart dette uten deg.

Søgne, november 2017.

Renate Severinsen.

Sammendrag

Til tross for at barnehagelærerutdanningen er et studie som har vokst i søkertall de siste årene eksisterer det fremdeles et behov for flere utdannede barnehagelærere. Problemstillingen for denne oppgaven er derfor «Hvilke faktorer påvirker avgangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke, eller ikke søke, barnehagelærerutdanning?».

Undersøkelsen tar i bruk en kvantitativ forskningsmetode, og teorigrunnlaget er forankret i Teorien om planlagt atferd (TPB). Totalt deltok 120 avgangselever ved videregående skoler i Vest-Agder i undersøkelsen, som ble gjennomført ved bruk av en nettbasert spørreundersøkelse. Begreper knyttet til Teorien om planlagt atferd som spørreskjemaet skulle måle var knyttet til respondentenes Holdninger (A), Subjektiv norm (SN), Deskriptiv norm (DN), Opplevd kontroll over atferd (PBC) og Intensjon. Datamaterialet ble så behandlet i Statistical Package for Social Science (SPSS 24). Analyseteknikkene som ble brukt var regresjons-, og korrelasjonsanalyser, i tillegg ble gjennomsnittsverdiene analysert.

Opgaven har lagt vekt på å plassere denne undersøkelsens resultater i den allerede eksisterende barnehagefaglige forskningen. Resultatene viser at faktorer som i størst grad påvirker respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning er: (A) TPB -faktorer som i høyest grad påvirker dem når det kommer til deres intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning, omhandler forventinger og sosialt press fra mennesker som er viktige for respondentene (subjektiv og deskriptiv norm).

(B) Barnehagelærerprofesjonens lønnsnivå er den faktoren som i størst grad bidrar til at respondentene velger *vekk* å søke på barnehagelærerutdanning. Denne faktoren viste seg å være av større betydning for menn enn for kvinner.

(C) Muligheten for både videre faglig utvikling og varierte arbeidsdager, var faktorer som viste seg å være av betydning for respondentenes intensjon om å velge *vekk* utdanningen. Respondentene oppga at de anså det som å være få muligheter for dette som barnehagelærer.

Denne oppgaven kan bidra med nyttig informasjon i blant annet rekrutteringsøyemed for utdanningsinstitusjoner og barnehager. De kjønnsbaserte ulikhetene i resultatene kan være av særskilt nytte i forhold til rekruttering av flere menn til barnehagene.

Summary

Despite the fact that the kindergarten teacher education is a university course that has grown in the number of applicants in the recent years, there is still a need for more educated kindergarten teachers. The topic that I have chosen for this thesis is therefore “Which factors influence graduate high school students’ intention to apply, or not apply, for kindergarten teacher education?”

This survey employs a quantitative research method, and the theoretical basis for this survey is based on the Theory of Planned Behavior. 120 graduates from various high schools in Vest-Agder participated in the survey, which was conducted using an online questionnaire. Concepts related to the theory of planned behavior that the questionnaire measured were related to the respondents' Attitude (A), Subjective Norm (SN), Descriptive Norm (DN), Perceived Behavioral Control (PBC) and Intension. The data was then processed in the Statistical Package for Social Science (SPSS 24). The analysis techniques used were regression- and correlation analyzes, in addition, the mean values were analyzed.

This thesis emphasizes placing the results of this survey into the already existing kindergarten research. The results of this survey show that factors that to the greatest extent affect the respondents' intention to apply to, or not apply to, kindergarten teacher education are:

(A) TPB-factors that mostly affect the respondents’ intention to apply, or not apply, for kindergarten teacher education concern expectations and social pressure from the respondent’s significant others (subjective and descriptive norms).

(B) The kindergarten teacher’s salary level is the factor that to the greatest extent contributes to the respondents opting out of applying for the kindergarten teacher education. This factor also proved to be of greater importance to men than to women.

(C) The ability for both further professional development and varied working days were factors that proved to be of importance to the respondents' intention to choose the kindergarten teacher education. Respondents stated that they considered there to be few opportunities for this working as a kindergarten teacher.

This thesis can provide useful information in regards to for instance recruitment purposes for educational institutions and kindergartens. Gender-based inequalities in the results may also be of particular benefit in terms of recruitment of more men to the kindergartens.

Innhold

1. Innledning.....	7
2. Bakgrunn	12
2.1 Barnehagens historiske bakgrunn	12
2.2 Barnehagelæreres status	13
2.3 Menn i barnehagen	15
3. Teoretisk bakgrunn.....	17
3.1 Teorien om overveid handling.....	17
3.2 Oppfatninger	18
3.3 Teorien om planlagt atferd	19
3.3.1 Intensjon.....	20
3.4 Utdypning av variablene innenfor TPB	20
3.4.1 Holdning	20
3.4.2 Subjektiv norm.....	21
3.4.3 Oppfattet kontroll av atferd.....	22
3.5 Tilleggsvariabler	23
4. Metode.....	24
4.1 Forskningsdesign	24
4.2 Organisering av undersøkelsen.....	24
4.2.1 Gjennomføring	24
4.2.2 Utvalg.....	25
4.2.3 Etske forbehold	25
4.3 Reliabilitet og validitet	26
4.4 Instrumenter.....	27
4.5 Redegjørelse for valg av metode	28
4.6 Resultater	29
4.6.1 Deskriptiv analyse.....	29

4.7 Regresjonsanalyse	30
4.8 Gjennomsnittverdier i holdninger knyttet til yrket	32
4.9 Korrelasjonsanalyser	32
4.10 Gjennomsnittsverdier i respondentenes kjønnsbaserte holdninger til det å arbeide i barnehage.....	35
5. Drøfting	38
5.1 Andres meninger er viktig for målgruppen	39
5.2 Ønske om muligheter for faglig utvikling	41
5.3 Variert arbeidshverdag av betydning.....	43
5.4 Lavt lønnsnivå kan hindre respondentene i å søke barnehagelærerutdanning	45
5.5 Ønske om å arbeide andre steder enn i barnehage.....	47
5.5.1 Grunnskolen lokker.....	48
5.5.2 Faktorer som bidrar til barnehagelærerne blir i barnehagen	50
5.6.1 Yrkets status av høyere betydning for menn.....	53
5.7 Overgrepsmistanker er ikke en avgjørende faktor.....	54
6. Oppgavens begrensninger	57
7. Videre arbeid	59
8. Konklusjon	61
9. Litteratur.....	63
Vedlegg	70
Vedlegg 1. Infoskriv til videregående skoler i Vest-Agder.....	70
Vedlegg 2. Spørreundersøkelsen	72

1. Innledning

I et samfunn hvor det legges opp til å være deltakere i arbeidslivet, og til likestilling mellom kjønnene, spiller barnehagene en stor og avgjørende rolle i muligheten for både kvinner og menns aktive deltakelse i arbeidslivet. Økt pedagogisk bemanning og kvalitet i norske barnehager er et dagsaktuelt tema, og barnehagepolitikk engasjerer stort.

Det har vært en betydelig utvikling innenfor barnehagene, og overføringen av barnehagene til Kunnskapsdepartementet i 2011 bidro til en endring i samfunnets syn på barnehagenes stilling og betydning for samfunnet. Det at barnehagene regnes som første del av det livslange læringsløpet har blant annet bidratt til høyere krav når det gjelder både kvalitet, bemanning og pedagogisk innhold i barnehagene (Kunnskapsdepartementet, 2012). I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver beskrives barnehagenes samfunnsmandat slik:

«Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling» (Rammeplanen, 2017, s. 7).

I 2016 gikk 91,1 % av barn i barnehagealder (1 – 5 år) i barnehage i Norge. Dette ga 283 000 barn fordelt på de norske barnehagene. Samme året var antallet ansatte i norske barnehager 84 145 (Utdanningsdirektoratet, 2016b). For å sikre at barnas behov blir ivarettet av kompetente og engasjerte voksne, går Kunnskapsdepartementet fra 1. august 2018 inn for å heve dagens krav til den pedagogiske grunnbemanningen i norske barnehager. Den prosentvise andelen barnehagelærere i norske barnehager er i dag på 34 %, men regjeringen har i første omgang en målsetning om å øke dette antallet til 43 %, for så å nå et endelig mål om 50 % barnehagelærere i barnehagene innen år 2020 (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Ulike fagtidsskrifter som bl.a. *Utdanningsnytt* og *Første Steg* har engasjert seg stort i denne saken, og også ulike dagsaviser som *Dagbladet*, *Aftenposten* og *VG* trykker stadig flere artikler rundt emnet. Barnehagepolitikk var også et viktig tema ved Stortingsvalget i 2017 hvor blant annet innføring av ny pedagognorm ble debattert.

Kunnskapsdepartementet har også et mål om å få flere menn inn i barnehagene.

Likestillingsaspektet er blant annet et viktig hensyn i forbindelse med dette. Barn i barnehagealder har behov for rollemodeller av begge kjønn, for slik å selv oppdage og dyrke sin egen kjønnsidentitet (Bandura, 1989). Ansatte av begge kjønn gir også mer variasjon i det pedagogiske arbeidet og bør sees på som en utvidelse og berikelse av pedagogikken og

omsorgsbegrepet. Målet med Barne- og familiedepartementets *Handlingsplan for likestilling 2004 – 2007*, var den gang å heve andelen menn i de norske barnehagene fra 9 % til 20 % innen utgangen av år 2007. Dette lyktes departementet ikke med, og andelen menn i barnehagenes grunnbemanning har holdt seg stabil på 9 % siden 2006 (Friis, 2006).

Barnehagelærerutdanning er et studie som har vokst betydelig i søkertall de senere årene. I 2017 nådde søkertallene nye høyder med en økning på hele 7,8 %. Dette tilsvarer 3589 søkere som hadde studiet som sitt førstevalg for høyere utdanning (Samordna opptak, 2017). Det er flere årsaker til at det er nødvendig å beholde denne økningen i søkere. En ny pedagognorm vil ikke kunne oppfylles dersom det ikke er tilstrekkelig barnehagelærere til å fylle stillingene. For å legge til rette for at barnehagelærerutdanningen skal oppfattes som appellerende blant potensielle søkere, er det nødvendig med utvidet kunnskap når det gjelder hvilke faktorer som bidrar til at det oppfattes som attraktivt å arbeide i barnehage. Andelen av menn i barnehagene har også stagnert, og prosentandelen av menn i barnehagenes grunnbemanning har ikke økt på over ti år. Det er likevel verdt å merke seg at menn og kvinner velger å arbeide i ulike typer barnehager. I naturbarnehager er «rekrutteringsmålet med 20 % menn i barnehagen oppnådd» (Børve, Verstad & Sandnes, 2007, s. 6), men sett i et utvidet perspektiv er det grunnlag for å påstå at rekrutteringstiltakene som har blitt satt inn for å bidra til økning av mannlige ansatte i barnehagene ikke har lyktes.

Til tross for at det i prinsippet er nok utdannede barnehagelærere til å kunne dekke opp om barnehagesektorens behov for arbeidskraft, blir stillingene ikke fylt. Hovedproblemet er at barnehagelærere i stor grad velger seg arbeid utenfor barnehagene. Undersøkelser viser at 15 år etter eksamen er det over 60 % av de utdannede barnehagelærerne som arbeider andre steder enn i barnehagene (Kunnskapsdepartementet, 2012).

For å nå målene satt av regjeringen i forhold til både bemanning og økt andel mannlige ansatte i barnehagene, samt for å finne en løsning på utfordringen med at barnehagelærerne i stor grad arbeider andre steder enn i barnehagene, er det av stor betydning at læringsinstitusjonene som tilbyr barnehagelærerutdanning har inngående og oppdatert kunnskap rundt hvilke faktorer som påvirker de potensielle søkerne når de står overfor valget om å søke på studiet, noe denne studien kan bidra med.

Det finnes per i dag lite norsk forskning som tar sikte på å gi en representasjon av hva som påvirker avgangselever ved videregående skoler når det kommer til å velge spesifikke utdanningsretninger. Når det gjelder hvilke faktorer som påvirker avgangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke på nettopp barnehagelærerutdanning er det ingen

kildesøk foretatt i ulike databaser eller gjennom orientering i relevant faglitteratur, som gir noen representasjon av dette. I 2017 ble det publisert en undersøkelse gjennomført blant elever ved studiespesialiserende linjer ved videregående skoler i Nordland, med mål om å belyse hvilke faktorer som påvirket deres studieintensjon. Dette ble gjort ved å sende ut standardiserte spørreskjemaer basert på teorien om planlagt atferd. Denne studien konkluderte med at følgende faktorer var av betydning når elevene skulle ta valget om å søke høyere utdanning: elevene måtte ha tro på egne evner til mestring, en positiv holdning til det å studere, og det at de hadde venner og familie som støttet dem (Hanssen & Korneliussen, 2017). I denne undersøkelsen er det altså elever ved videregående skoler sin intensjon om å søke høyere utdanning som er undersøkt, men funnene fra denne undersøkelsen sier ingenting om det å søke på barnehagelærerutdanning. Den gir likevel et innblikk i hva det er som påvirker elevene til å i det hele tatt velge å ta høyere utdanning, noe som er nyttig informasjon også for den undersøkelsen som er knyttet opp til et spesifikt utdanningsvalg, nemlig barnehagelærerutdanning.

Flere årsaker til at det er nødvendig med økt kunnskap rundt dette temaet er allerede nevnt, blant annet regjeringens og barnehagelærerprofesjonens ønske om å øke andelen menn i norske barnehager, og ikke minst den nye pedagognormen. Det å gjennomføre undersøkelser med fokus på hva som motiverer elever til å velge, eller ikke velge, barnehagelærerutdanning er derfor både høyst relevant samt at nytteverdien av en slik undersøkelse er stor.

Basert på dette er hovedproblemstillingen i denne oppgaven utarbeidet med mål om å besvare følgende spørsmål: «Hvilke faktorer påvirker avangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning?» For å tilfredsstillende kunne si noe om denne hovedproblemstillingen er den teoretiske tilnærmingen for oppgaven basert på teorien om planlagt atferd (TPB). Teorien om planlagt atferd er en teori som vil kunne predikere intensjonen om å utføre en handling basert på standard-variablene holdning, sosiale normer og oppfattelse av egen kontroll over å kunne utføre en bestemt handling. Teorien har blitt brukt i flere sammenhenger som en modell for å predikere intensjon om å utføre en handling, og modellen er kjent for å gjøre dette på en gjennomgående tilfredsstillende måte (Madden, Ellen & Ajzen, 1992). TPB-modellen brukes i denne oppgaven med sine standard-variabler. I tillegg vil det bli brukt en utvidet TPB-modell med tilleggsvARIABLEN deskriptiv norm.

Hovedproblemstillingen er delt inn i fire delmål.

Det første delmålet tar i bruk en regresjonsanalyse av respondentenes intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning. Her undersøkes både standard og utvidede TPB-variabler sin signifikans for respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, barnehagelærerutdanning.

Det andre delmålet tar for seg respondentenes holdninger mot yrket med mål om å synliggjøre hvilke av disse som veier tyngst ved valget om å velge vekk barnehagelærerutdanning.

Det tredje delmålet tar for seg sammenhengene mellom respondentenes personlige holdninger og generelle holdninger knyttet til yrket, og hvordan disse kan ha en sammenheng med deres intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning.

Det fjerde delmålet tar for seg respondentenes kjønnsbaserte holdninger til det å arbeide i barnehage, med mål om å kunne belyse sammenhengene mellom hvilke faktorer som i størst grad påvirker de kvinnelige og mannlige respondentene i deres intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning.

Oppgaven er bygd opp etter følgende struktur:

I oppgavens innledning har jeg synliggjort oppgavens relevans i forhold til aktuelle saker som omhandler norske barnehager, og gjennomgått bakgrunnen for disse. Jeg har gitt en kortfattet oversikt over oppgavens teoribakgrunn, hovedproblemstilling og delmål.

I kapittel to setter jeg oppgaven inn i barnehagefaglig kontekst hvor fokus er på barnehagenes historiske bakgrunn, status og kjønnsfordeling. Dette er nødvendig kunnskap for å senere se undersøkelsens resultater i rett sammenheng.

I kapittel tre tar jeg for meg den teoretiske bakgrunnen for oppgaven. Her gjør jeg rede for teorien om overveid handling og dens utvikling til teorien om planlagt atferd. Her har jeg brukt i hovedsak primærlitteratur fra Martin Fishbein og Icek Ajzen. Denne delen forklarer de forskjellige aspektene i teorigrunnet for denne oppgaven, blant annet ved bruk av figurer over de ulike delene av teoriene.

I oppgavens kapittel fire tar jeg for meg oppgavens metodiske tilnærming.

Oppgaven innordnes under kvantitativ forskningsmetode og jeg redegjør for oppgavens design, utvalg, operasjonalisering, etiske forbehold, validitet og reliabilitet samt instrumenter, før jeg beveger meg inn på undersøkelsens resultater.

Kapittel fem tar for seg drøfting av funnene. Dette kapittelet er utformet med utgangspunkt i hovedproblemstillingen og delmålene for oppgaven, og det legges vekt på å plassere denne undersøkelsens resultater i den allerede eksisterende barnehagefaglige forskningen.

I kapittel seks går jeg gjennom oppgavens begrensninger med fokus på om metoden var

hensiktsmessig og hvilket forbedringspotensial oppgaven måtte ha.

I kapittel syv ses oppgaven i lys av hvilke muligheter den gir for videre arbeid.

I kapittel åtte presenteres oppgavens konklusjon basert på hovedproblemstillingen og delmålene.

Oppgavens struktur tar sikte på å ta i bruk en trakt-metode, hvor opplysningene beveger seg fra det generelle over til det spesielle og mer spesifikke. Det legges vekt på å belyse sammenhengen mellom denne undersøkelsens resultater og andre undersøkelser som har tatt for seg lignende aspekter knyttet til barnehageforskning.

2. Bakgrunn

2.1 Barnehagens historiske bakgrunn

De norske barnehagene har sitt opphav fra to ulike europeiske bevegelser fra 1800-tallet: Asylbevegelsen og Kindergarten. Begge retningene oppstod i forbindelse med industrialiseringen av Europa. Et resultat av industrialiseringen var et økt behov for arbeidskraft, og flere kvinner var i arbeid enn tidligere. Dette førte til store endringer i familielivet, og det ble behov for tilsyn av arbeidernes barn (Anderaa, 2008).

Fabrikkieren Robert Owen fra Storbritannia anerkjente denne utfordringen, og etablerte derfor Asylbevegelsen. Det første asylet i Norge ble etablert i Trondheim i 1837 av foreningen «*De nødlidendes venner*», og bar navnet «Byens Asyl». Asylet hadde som mål å «forebygge den Skade Børnene lide ved at overlades til sig selv eller udsettes for den Fordærvelse som Ørkesløshed, Tiggeri og Omgang med Vanarte- de unngåelig medføre» (Greve, 1995, s. 13). Asylene var også ment å være en erstatning for familien i form av et oppholdssted for barna mens foreldrene var på arbeid. Asylenes fokus var å tilby barna grunnleggende omsorg og tilsyn samtidig som de hadde skolelignende undervisning tilpasset samtidens tankegang og barnesyn. Lederen ble kalt for Asylmoderen. Dette var som regel en eldre kvinne med erfaring fra håndverksarbeid og fra oppdragelse av egne barn. Barneasylene ble ansett som sosiale hjelpetiltak, en selvhjelp for mødre (Greve, 1995).

Kindergarten-bevegelsen kom fra Tyskland til Norge noen få år senere, rundt år 1840. Denne bevegelsen var utformet av pedagogen Friedrich Fröbel. I Fröbel sine pedagogiske institusjoner var barnet selv hovedmålet (Anderaa, 2008). Rammeplanen fastslår at «Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi» (Rammeplanen, 2017, s. 8.), så Frøbels pedagogikk er tydelig også i dagens moderne barnehager.

Til forskjell fra asylene som tok imot fattige barn som ellers ville ha måtte gå gatelangs mens foreldrene var på arbeid, var Kindergarten et tilbud for alle ment som et supplement til familien. Kindergarten var ikke et sosialt hjelpetiltak slik som asylene, men ble ansett som å være til avlastning for mødre (Bleken, 2007). Det som regnes for å være hovedskillet mellom asylene og Kindergarten var åpningstidene. Kindergarten var et privat korttidstilbud, og var åpent mellom fire til seks timer hver formiddag. Asylene derimot var et kommunalt heldagstilbud (Greve, 1995).

Fröbel var sterkt påvirket av romantikken og den franske filosofen og pedagogen Jean-Jacques Rousseau og hans pedagogikk basert på at barn må sees på som gode av natur, og at deres oppdragelse må være preget av frihet og demokrati (Bleken, 2007). Leken måtte være utgangspunktet for læring, og den skulle ta utgangspunkt i barnets interesser og behov. Fröbel valgte også kvinner som omsorgsfigurer i sine Kindergarten. Disse kvinnene var ofte ugifte og med erfaring fra å ta vare på barn. Tanken var at de skulle være som morsfigurer for barna og gi dem den omsorg de behøvde (Johansson, 2007).

Før Barnevernsakademiet ble opprettet i Oslo i 1935, fikk norske barnehagelærere sin utdanning fra Fröbel seminar i Danmark, Sverige og Tyskland. Frøbels pedagogikk ble etter hvert tatt opp i asylene, og etter andre verdenskrig ble de to bevegelsene samlet under betegnelsen *barnehage*. I 1970-årene ble førskolelærerutdanning fast inventar på omtrent alle lærerhøgskoler i Norge. I 1973 ble all lærerutdanning samling i lov om lærerutdanning, og førskolelærerutdanningen ble for første gang anerkjent som et pedagogisk yrke på samme nivå som andre læreryrker. Barnehageloven som kom i 1975, slo fast at barna i barnehagene skulle sikres gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nært samarbeid med barnas hjem, og de ansatte ble nå omtalt som *førskolelærere*. Denne yrkestittelen ble i 2013 endret tilbake til *Barnehagelærer* (Anderaa, 2008).

Hege Børve, Berit Verstad og Anne Lise Voll, alle ansatt ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, har skrevet et arbeidsnotat med tema myter i barnehagen, knyttet til likestilling. Her skriver de blant annet at «det synes å være en vedtatt norm om at barnehagen er en kvinneverden» (2014, s. 3). Basert på den korte gjennomgangen av barnehagens historie er det derfor ikke vanskelig å se sammenhengen med at til tross for at barnehagen ble startet på initiativ fra menn, er det kvinnene som har formet den som arbeidsplass. Det at barnehagene har vært et kvinne-dominert yrke siden begynnelsen, har også hatt konsekvenser for yrkets status.

2.2 Barnehagelæreres status

Barnehagelærerutdanningen gir studentene fagkunnskap i hele seks ulike kunnskapsområder som tar for seg (a) barns utvikling og læring, (b) samfunn, religion, livssyn og etikk, (c) språk tekst og matematikk, (d) kunst, kultur og kreativitet, (e) natur, helse og bevegelse og (f) ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid. Basert på det detaljerte og brede kunnskapsperspektivet som studentene tilegner seg i forhold til barns utvikling, er det

grunnlag for å argumentere for at det å være barnehagelærer er et yrke som krever allsidig, variert kunnskap. Barnehagelærerutdanningen er også en utdanning som kvalifiserer studentene til å gå direkte ut i lederstillinger ved endt studium. Studentene har valget mellom å begynne i stilling som barnehagelærer, pedagogisk leder eller styrer i barnehagen (Universitetet i Agder, u.å.). Det som skiller stillingene fra hverandre er andelen personal-, administrativt og økonomisk ansvar.

Med en jobb som er så omfangsrik i sine krav til kunnskap hos arbeidstakeren kan man jo undre seg hvorfor yrket fremdeles oppfattes som et lav-status-yrke (Bergersen, 2006). En av utfordringene i forhold til barnehagelæreres status, har å gjøre med hvordan deres arbeid anses av samfunnet. Arbeid med barn under skolealder anses ikke som profesjonelt arbeid, og derfor heller ikke anses som å ha høy status (Gotvassli, 2004). Barnehagene har også vært preget av en likhetskultur, og dette trekkes frem som en annen årsak til profesjonens lave statusnivå (Bergersen, 2006).

Status-nivået til barnehagelærere kan også være preget av andre årsaker.

For det første bærer de norske barnehagene på et lekmannspreg. Dette er basert på at det er et lavt utdanningsnivå blant mange av de ansatte i barnehagene (assistenter og fagarbeidere), samt at samfunnsmessige holdninger, i forhold til at det å være barnehagelærer, anses som å være et arbeid basert på arbeidsoppgaver som tradisjonelt sett har tilhørt husmødre, noe som bidrar til at profesjonen har opparbeidet seg en lav yrkesstatus (Steinnes, 2010).

For det andre er profesjonens lønnsnivå av betydning (Rambøll, 2012).

Lønnsnivået bidrar til motivasjon for både rekruttering til yrker, valg om å forbli i yrket og også for valget om å returnere til et yrke. Tall fra teknisk beregningsutvalg viser at barnehagelærere tjener så mye som 27,1 % *mindre* enn yrkesaktive med kun fullført videregående skole. Etter 15 år i arbeid har en barnehagelærer en inntekt som tilsvarer 63 % av gjennomsnittslønnen til alle heltidsansatte med høyere utdanning i Norge (Utdanningsforbundet, u.å.).

De fleste avdelinger i barnehager i Norge er organisert etter en flat struktur, og dette kan være en tredje årsak til profesjonens lave status (Bergersen, 2006). Den nye pedagognormen kan komme til å spille en viktig del i styrkingen av profesjonens status, da det i dag oppfattes som å være et for utydelig skille mellom barnehagelærer og assistent, fagarbeider og pedagogisk leder (Lundestad, 2012). Basert på denne informasjonen er det interessant å undersøke

nærmere om barnehagelærerprofesjonens statusnivå er en faktor som potensielle søkere til barnehagelærerutdanningen vektlegger høyt eller ikke.

2.3 Menn i barnehagen

I dag opplever norske barnehager å ikke ha det antallet mannlige ansatte som hverken profesjonen selv, eller regjeringen ønsker. Tall fra kartlegginger fra Statistisk sentralbyrå viser at i 2016 var 11,5 % menn ansatt som assistenter i barnehage, og nær 8 % var ansatt som pedagogiske ledere (SSB, 2017). Det kan være flere faktorer som bidrar til å opprettholde den lave andelen mannlige ansatte i barnehagene.

For det første har fokuset på forholdet mellom mor og barn vært målestokken på et omsorgsfullt og godt forhold mellom voksne og barn. Omsorgsrelatert arbeid i forhold til barn er allment anerkjent som et arbeid som kvinner yter på en naturlig og tilfredsstillende måte (Cameron, Moss & Owen, 1999). Menn, derimot, anses som å være unaturlige tilskudd i slikt arbeid og er representert i et svært mindre antall (Kanter, 1977).

For det andre er menn som arbeider med barn ilagt visse uskrevne regler som ikke kvinner er. Disse omhandler bl.a. deres fysiske tilgang til barn. Menn er ofte begrenset i sine muligheter til å berøre, sove sammen med eller bytte bleier på barn. Ofte er det barnas foreldre som er mistenksomme overfor mennene som har valgt yrker som har kontakt med unge barn, men det kan også være deres kvinnelige kollegaer som viser en slik holdning. Flere studier viser til at menn i slike yrker har en frykt for å ikke kunne oppføre seg på samme måte som sine kvinnelige kollegaer gjør mot barna, spesielt om de befinner seg alene med barna eller i en toalettsituasjon (Murray, 1996).

Barn i barnehagealder er på søken etter ikke bare andres, men også egen identitet. De finner ofte sin egen identitet gjennom å imitere og adaptere andres oppførsel og væremåte. Barn hermer. Derfor trenger gutter og jenter i barnehagen rollemodeller av begge kjønn, både menn og kvinner, slik at de kan danne mening rundt sin egen kjønnsrelaterte identitet. Dette er også tatt opp i en melding til Stortinget fra Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet fra 2015:

Å ha ansatte av begge kjønn kan gjøre det pedagogiske mulighetsrommet større og bidra positivt til arbeidsmiljøet i barnehagen. Det er også viktig å gi barna rollemodeller av begge kjønn. Det har lenge blitt satset på å rekruttere flere menn til å arbeide i barnehagen, og utviklingen viser en økning i andelen menn som inngår i det pedagogiske arbeidet. Likevel er andelen menn i barnehagen fortsatt lav, og innsatsen for å rekruttere flere menn må opprettholdes (Meld. St. 7, (2015-2016), 2015, s. 15).

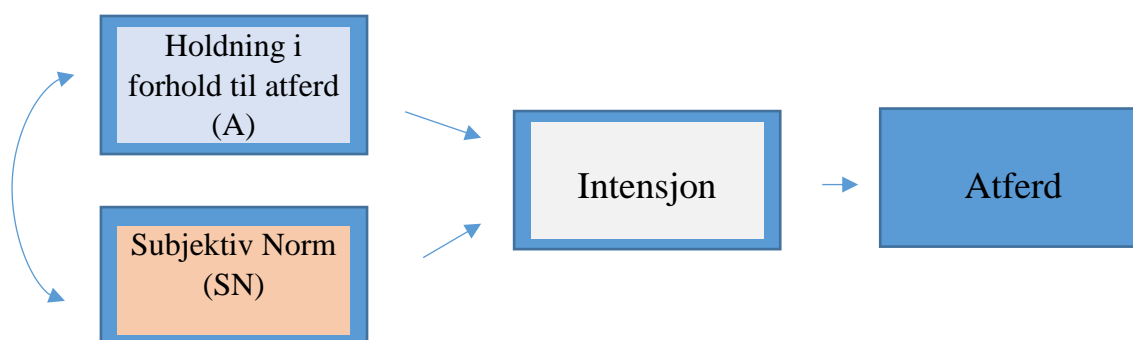
Når et barn oppnår en oppfattelse av eget kjønn som konstant og irreversibelt, vil de på en positiv måte søke etter å adaptere holdninger og oppførsel forbundet med det kjønn de tilhører. Barn trenger ikke mer enn helt grunnleggende kunnskap om kjønnsrelatert identitet for å være i stand til å imitere og ta til seg det grunnleggende ved sitt eget kjønn. Hva det vil si å være en jente eller en gutt (Bandura, 1989).

Til tross for at en kvinnelig barnehagelærer kan møte både jenter og gutter på en svært tilfredsstillende måte, vil det alltid være en spesiell link mellom et barn og en voksen av samme kjønn. Det er derfor også av betydning at andelen mannlige barnehagelærere øker for slik å kunne legge til rette for barnets beste i forhold til egen kjønnsrelatert utvikling.

3. Teoretisk bakgrunn

3.1 Teorien om overveid handling

Teorien om overveid handling (Theory of Reasoned Action, forkortet; TRA) er en teori introdusert av Martin Fishbein, i 1967. Denne teorien har som mål å forklare, forstå og forutse menneskelig viljestyrt atferd. Dette gjøres ved å identifisere intensjonen en person har bak det å utføre en handling. TRA er basert på antakelsen om at mennesker er rasjonelle og tenker gjennom implikasjonene av deres handlinger før de velger å gjennomføre, eller ikke gjennomføre, en handling. Om en person anser en handling som positiv samtidig som de har en oppfatning av at mennesker som er viktige for dem mener at de burde utføre den, vil personen som regel utføre handlinger som er i samsvar med deres intensjoner såfremt de ikke møter på store uforutsette hendelser (Ajzen & Fishbein, 1980). TRA egen begrensning av seg selv til å kun omhandle viljestyrt atferd gjør at dens nøyaktighet i forhold til å predikere atferd er sterkt avhengig av tid. Risikoen for at en person vil endre mening etter å ha opprettet en intensjon om å utføre en handling, vil øke dersom muligheten for å utføre denne handlingen er langt frem i tid. TRA er derfor mest nøyaktig dersom dette tidsrommet er kort (Fishbein & Ajzen, 1975; Connor & Armitage, 1998).

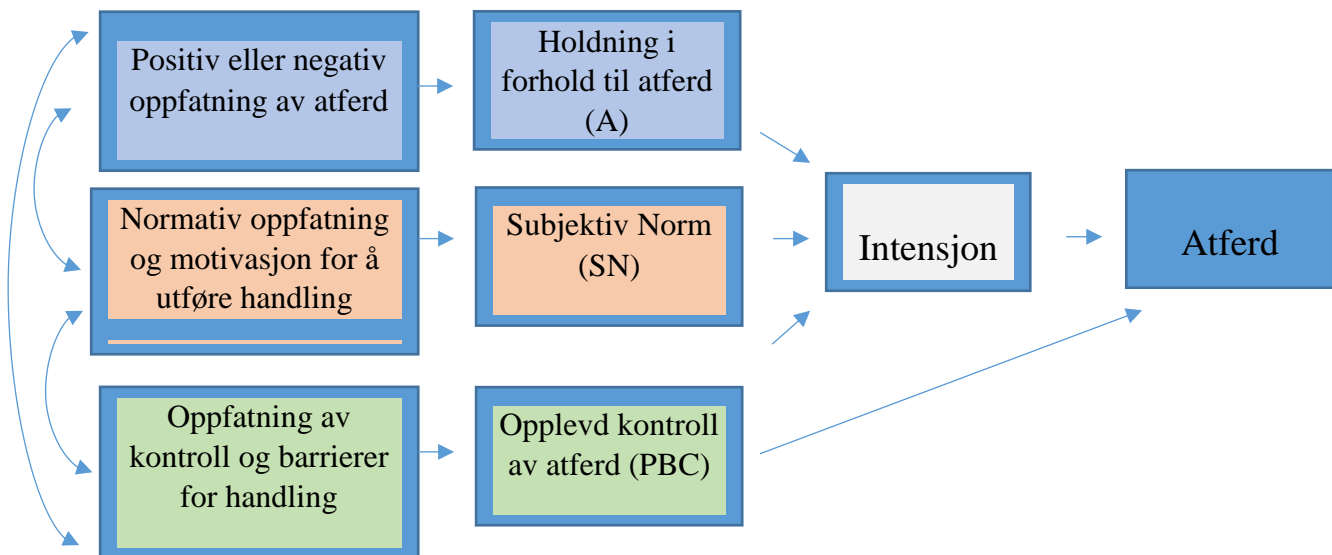

Figur 1. Teorien om overveid handling (Ajzen & Fishbein, 1980, s. 8).

3.2 Oppfatninger

I tillegg til selve intensjonen om å utføre en handling er også en persons «behavioural, normative and control beliefs» (Ajzen, 2011, s. 1116) av betydning.

Selve begrepet «beliefs» er ikke lett å oversette til norsk, da «beliefs» handler både om forståelse, holdning, tanker og overbevisninger om seg selv og verden man lever i. Det valgte norske begrepet «oppfatninger» kan nok virke vagt sammenlignet med originalbegrepet, men det illegges i denne oppgaven det samme innholdet og betydning som originalbegrepet «beliefs».

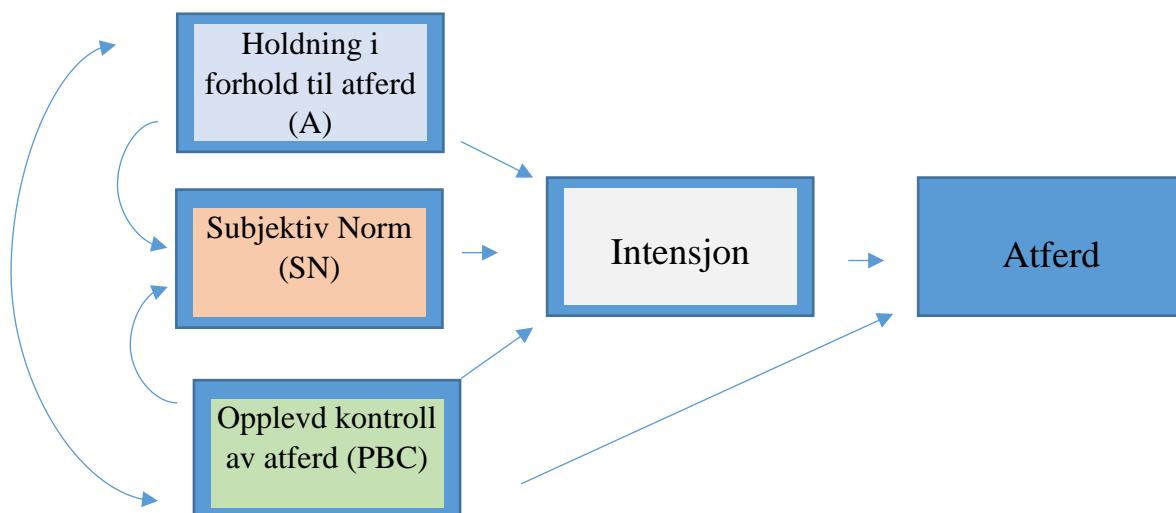
Figur 2. Oversikt over variablene i TPB med beliefs som fundament (Ajzen, 2005, s. 126).

I denne sammenhengen handler det altså om en persons holdningsmessige-, normative og kontrollmessige oppfatninger (Ajzen, 2011). Disse holdningsmessige oppfatningene produserer igjen positive eller negative oppfatninger mot en handling. En persons normative oppfatninger former personens oppfattelse av subjektive normer. Samtidig som personens oppfatning av å inneha kontroll, former hans eller hennes oppfattede kontroll av egen atferd. En persons holdninger, normative oppfatninger og oppfatning av kontroll, så vel som holdning mot en handling, subjektive normer og oppfattet kontroll av atferd antas å forklare intensjonen om å utføre en atferd. Når en person i tillegg til dette har en viss grad av kontroll over situasjonen og utførelsen av atferden anses personen som forventet å faktisk kunne utføre handlingen når en mulighet for det oppstår (Ajzen, 2006). Det presiseres at denne oppgaven

ikke har sitt fokus på å predikere respondentenes handling, men respondentenes *intensjon* om å utføre en handling, og videre hva som er motivasjonen bak denne intensjonen.

3.3 Teorien om planlagt atferd

TRA har gjennomgått stadige utvidelser og forandringer, og Fishbeins tidligere student, Icek Ajzen, videreutviklet i 1985 teorien til å bli det vi i dag kjenner som Teorien om planlagt atferd gjennom artikkelen «From intentions to actions: a theory of planned behavior». Teorien om planlagt atferd (Theory of planned behavior, forkortet; TPB) har utviklet seg til å bli en svært positivt anerkjent teori som er i stand til å predikere og skille ut hva som påvirker en persons intensjon om å utføre bestemte handlinger (Ajzen, 1991; Jonas & Doll, 1996; Manstead & Parker, 1995). TPB er, i likhet med TRA, en teori som handler om å predikere utførelsen av en handling basert på respondentenes intensjoner. TRA foreslår at en persons holdning til handling og subjektiv norm er det som forklarer videre intensjon og atferd. Men faktorer som er utenfor ens egen kontroll vil også være av betydning. Det som derfor skiller de to teoriene er at TPB i tillegg inkluderer atferd som ikke er viljestyrt. Dette gjør teorien ved å ta høyde for en persons oppfattelse av egen kontroll over utførelsen av en bestemt handling.

Figur 3. Oversikt over TPB (Ajzen, 2005, s. 118).

TPB skiller seg altså fra TRA ved at den er i tillegg til variablene Holdning (A) og Subjektive Normer (SN) også inkluderer variabelen Oppfattet kontroll av atferd (PBC) (Madden et al. 1992). Variablene holdning og subjektiv norm (Variablene i TRA) står for 33 til 50 % av den forklarte variansen knyttet til intensjonen, men ved å legge til en persons oppfattede kontroll over egen atferd (PBC), økes den forklarte variansen knyttet til intensjon med hele 5 til 12 % (Ajzen, 1991; Armitage & Conner, 2001). Den avgjørende faktoren ifølge TPB er hvilken intensjon en person har for å utføre en handling. Tilføyelsen av PBC er spesielt viktig fordi den baseres på grunnlaget om en person tror at en spesifikk handling er oppnåelig eller ikke (Kovač, Cameron & Høigaard, 2014).

3.3.1 Intensjon

Selve begrepet *intensjon* defineres innenfor TPB som indikasjoner på hvor hardt en person er forberedt på å forsøke å utføre en handling, og hvor mye innsats de er villige til å legge ned i å lykkes i å utføre handlingen (Ajzen, 1991). Innenfor TPB antas intensjon å vanligvis kunne forklare mellom 19 og 38 % av variansen innenfor gitte atferder (Rivis & Sheeran, 2003). Intensjon beskrives som å bestå av motivasjonsfaktorer som påvirker menneskers atferd, og de tre kognitive forholdene som en persons intensjon om å utføre en handling hviler på. Disse er: 1) holdningen overfor handlingen (A), 2) den oppfattelsen personen har av seg selv i utførelse av handlingen (subjektiv norm), og 3) personens oppfattelse av egen kontroll over utførelsen av handlingen (PBC). Den generelle antakelsen er også at jo sterkere intensjonen om å utføre en handling er, jo større sannsynlighet er det for at en person gjennomfører den. Denne teorien om planlagt atferd er jo da også nettopp dette, en teori om å utføre *planlagte* handlinger. Som igjen vil si at en person må ha mulighet til å bestemme selv om de ønsker å utføre handlingen eller ikke (Ajzen, 1991).

3.4 Utdypning av variablene innenfor TPB

3.4.1 Holdning

Denne variabelen har som mål å kartlegge en persons Holdning (A) mot en bestemt handling. Dette kan være f.eks. å starte et treningsprogram, gå ned i vekt, slutte å røyke eller søke på en bestemt utdanning. Begrepet *Holdning* kan beskrives som utgangspunktet en person har for å reagere positivt eller negativt mot et objekt, en person, en institusjon eller et arrangement. I

denne oppgavens tilfelle handler det om en persons holdning mot det å ta barnehagelærerutdanning og å arbeide som barnehagelærer.

Av figur 3 ses det at en persons Holdninger (A) er igjen basert på personens «behavioral beliefs». Holdninger baserer seg på tidligere erfaringer som er påvirket av ikke bare egne, men også andre menneskers oppfatninger og meninger om en handling. Basert på hvor sterkt festet personens oppfatning av utfallet av handlingen er kan man så estimere personens holdning mot en atferd (Ajzen, 2005).

I dette prosjektet handler det om å kartlegge avgangselever sin intensjon om å søke på barnehagelærerutdannelse, og da antas det at elevens holdninger mot barnehagelærerprofesjonen være av betydning for om de utfører handlingen å søke på barnehagelærerstudiet. Holdninger mot et yrke vil utvilsomt være av betydning for i hvilken grad vi ønsker å utdanne oss til et bestemt yrke. Om respondenten anser barnehagelærer som er bra yrke, og som noe man burde være stolt av å være utdannet som, er da intensjonen om å søke selv sterkere? TPB-modellen måler respondentenes holdninger ved å be dem svare på spørsmål som bl.a. «Jeg synes det er bra/dårlig/gøy/kjedelig å utføre denne handlingen».

3.4.2 Subjektiv norm

Subjektiv Norm (SN) er basert på en persons normative oppfatninger.

Det er den normative oppfatningen hos en person sammen med denne personens motivasjon for å utføre en handling, som vil bestemme den subjektive normen hos personen. En person vil ha til hensikt å utføre en spesiell atferd dersom de vurderer den som positiv og når de mener at mennesker som er viktige for dem, deres signifikante andre, mener at de burde utføre denne handlingen (Ajzen, 1985; Ajzen, 1991). Subjektiv norm handler altså om hvordan mennesker som anses som viktige sin positive anerkjennelse av en handling, påvirker en persons motivasjon for å gjennomføre den. Hvem som oppfattes som signifikante andre vil avhenge fra person til person, men denne påvirkningen kommer som regel fra venner, familie eller kollegaer/medelever. Dette gjelder selvsagt også motsatt vei, hvor det kan være tilfelle at viktige mennesker i en persons liv mener at denne personen *ikke* burde gjennomføre en bestemt handling, som så kan påvirke denne personens intensjon om å utføre handlingen i en negativ retning.

Ved bruk av TPB-modellen måles subjektiv norm ved å bl.a. spørre respondentene om de tror at mennesker som betyr noe for dem ville støtte deres avgjørelse om å utføre en handling

(Ajzen, 2005). I dette tilfellet er det derfor interessant å undersøke hvilken betydning det har for respondentenes intensjon om å søke på barnehagelærerutdannelse, at mennesker som betyr noe for respondentene mener at de ville mestret det å være barnehagelærer.

3.4.3 Oppfattet kontroll av atferd

Den opplevde kontrollen av atferden (PBC) er basert på en persons oppfatning av barrierer for å utføre handlingen. Denne oppfatningen kalt «control beliefs» er påvirket av tidligere erfaring med handlingen, som igjen kan føre til en oppfatning av at man har, eller ikke har, evnen til å utføre handlingen (Ajzen, 2005).

PBC-begrepet har store likheter med Bandura sitt begrep «Self-Efficacy». Psykolog og Professor Albert Bandura (1999) presenterte den sosial kognitive teorien tilbake på 1960-tallet. Teorien går i korte trekk ut på at mennesker bruker sine kognitive evner til å utøve kontroll over eget liv og valg som påvirker deres liv. Mennesket er i Banduras teori selvorganiserende, proaktivt, reflekterende og selvregulerende, formet av eksterne opplevelser og hendelser. Menneskets evne til å påvirke sine handlinger for å oppnå ønskede resultater og utfall skjer på bakgrunn av menneskets bevissthet og evne til å tenke, samt evne til å kunne skape motivasjon og utføre handlinger basert på egne ønsker. Self-Efficacy kan oversettes til ordet *mestringstro* på norsk, og handler også om en persons tro på at en kan klare å mestre, kontrollere eller utføre en handling. Det som i hovedsak skiller de to begrepene PBC og Self-Efficacy fra hverandre er at Bandura sitt begrep går ut i fra at for å ha mestringstro så må mennesker tro at de kan utføre en handling, eller nå et mål, også om det skulle oppnå hindringer (Fishbein & Ajzen, 2010).

PBC kan være enten negativ eller positiv. Det avgjørende er om en handling anses som å være enkel eller vanskelig å gjennomføre. Tilføyelsen av PBC er gjort på bakgrunn av forsøk på å predikere atferd som ikke er viljestyrt. PBC antar at mennesker har en større sjanse for å utføre en handling dersom vi føler at vi har kontroll over den (Conner, 2010). Man måler PBC i TPB-modellen ved å finne ut av om en person har en oppfatning av å ha tilgang til de nødvendige ressursene og mulighetene som de mener er nødvendige for å kunne utføre en bestemt handling på en vellykket måte. Denne oppfatningen refereres i TPB som kontrollbaserte oppfatninger. Vil da de respondentene som har en oppfattelse av at de kunne vært en god barnehagelærer fordi de har det de anser som nødvendige ferdigheter for å være dette, ha en sterkere motivasjon for å velge studiet? Muligens. Mennesker som har en oppfatning av at

de har det de trenger for å utføre en handling har en høyere PBC, og har derfor også en større sannsynlighet for å utføre handlingen (Ajzen, 1991).

3.5 Tilleggsvariabler

I tillegg til disse tre TPB-variablene tar denne oppgaven også for seg en tilleggsvariabel. Icek Ajzen har tidligere omfavnet ideen om en utvidelse av TPB, og påpeker selv at TPB er tross alt en utvidet versjon av TRA.

The theory of planned behavior is, in principle, open to the inclusion of additional predictors if it can be shown that they capture a significant proportion of the variance in intention or behavior after the theory's current variables have been taken into account (Ajzen, 1991, s. 199).

Tilleggsvariablen som er valgt ut til denne oppgaven tar hensyn til hvilken påvirkning Deskriptive normer (DN) kan ha på respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning.

3.5.1 Deskriptiv norm

I motsetning til hvordan variabelen subjektiv norm påvirker en persons intensjoner om å utføre bestemte handlinger gjennom det sosiale presset som oppstår når mennesker som betyr noe for en uttaler seg om hva de synes at personen burde gjøre, handler den deskriptive normen om hva de menneskene som betyr noe for personen selv velger å gjøre (Rivis & Sheffield, 2003). Om mennesker som betyr noe for denne personen utfører samme handling som personen selv vurderer å gjennomføre, er det større sannsynlighet for at personen selv også gjennomfører handlingen på bakgrunn av det sosiale presset som kan oppstå.

Flere studier har rapportert om medium til sterke korrelasjoner mellom inkluderingen av deskriptiv norm og intensjon, mens andre studier har funnet ikke-signifikante eller svake korrelasjoner (Sheeran & Orbell, 1999; Povey, Conner, Sparks, James & Shepherd, 2000). Det antas likevel i arbeidet med dette prosjektet at inkluderingen av deskriptiv norm vil kunne være av betydning for resultatene.

4. Metode

4.1 Forskningsdesign

Denne undersøkelsen har en kvantitativ forskningsdesign. Undersøkelsen baserer seg på data fra en spørreundersøkelse med faste svarkategorier, hvor respondentene skulle rangere hvor enig/uenig de var i ulike påstander rundt det å søke på barnehagelærerutdanning og å jobbe som barnehagelærer. Spørsmålene ble formulert med utgangspunkt i en målgruppe som skulle velge studieretning innenfor høyere utdanning i nær fremtid. Spørreskjemaet ble utformet med formuleringer som videre skulle avdekke respondentenes motivasjon for, og intensjon om, å søke eller ikke søke på barnehagelærerutdanning. Begreper knyttet til Teorien om planlagt atferd som spørreskjemaet skulle måle var knyttet til respondentenes *Holdninger (A)*, *Subjektiv norm (SN)*, *Deskriptiv norm (DN)*, *Opplevd kontroll over atferd (PBC)* og *Intensjon*. Datamaterialet ble så behandlet i Statistical Package for Social Science (SPSS 24). Analyseteknikkene som ble brukt var regresjons-, og korrelasjonsanalyser, i tillegg ble gjennomsnittsverdiene analysert.

4.2 Organisering av undersøkelsen

Kartleggingen er gjennomført i Vest Agder, våren 2017. Målgruppen for denne undersøkelsen var avgangselever ved videregående skoler. Et nettbasert spørreskjema ble sendt ut til rektor ved 12 videregående skoler i fylket med invitasjon om å delta i prosjektet. I perioden som prosjektet ble gjennomført stod målgruppen overfor valget om hvilken høyere utdanning de ønsket å søke opptak til.

4.2.1 Gjennomførelse

Selve gjennomførelsen av undersøkelsen foregikk ved at rektorene ved de tolv skolene fikk tilsendt en e-post med invitasjon til deltakelse i prosjektet, sammen med en link til undersøkelsen. Noen av skolene valgte å gi elevene avsatt tid i løpet av en skoletime til å gjennomføre undersøkelsen. Andre skoler valgte å legge ut en link til undersøkelsen på It's Learning, en digital læringsplattform, sammen med en oppfordring til elevene om å delta. To skoleklasser fikk i tillegg til dette en personlig innføring i undersøkelsen i forkant av deres

deltakelse etter forespørsel om dette fra skolene. Alle de tolv skolene fikk to purringer i løpet av perioden som spørreundersøkelsen var aktiv, uavhengig av om de allerede hadde deltatt eller ikke. Det er ikke registrert hvor mange som totalt ble anmodet om å delta i undersøkelsen, men det ble registrert totalt 240 interesserte respondenter på undersøkelsen. Av disse valgte 50 % å gjennomføre undersøkelsen.

4.2.2 Utvalg

I utvalget av respondenter var det 61 % kvinner, og 39 % menn (N=120). Det ble foretatt en ikke-sannsynlighetsutvelgelse av respondenter. En slik kvoteutvelgelse brukes i prosjekter der forskeren er avhengig av en bestemt type respondenter, slik som denne (Ringdal, 2013). Respondentene ble ikke bedt om å oppgi alder, men basert på at de alle var avgangselever ved videregående skoler er aldersspredningen satt til å være mellom 17 – 19 år.

4.2.3 Ethiske forbehold

Som i alle forskningsprosjekter og undersøkelser hadde dette prosjektet også etiske vurderinger som måtte tas. Spørsmålene i spørreundersøkelsen måtte ikke på noe vis bryte med reglene for personvern utarbeidet av den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), som går på at man som forsker blant annet må ta hensyn til personer ved å respektere deres menneskeverd, integritet, frihet, medbestemmelse og privatliv. Enhver deltaker må også få tilstrekkelig informasjon om prosjektet på forhånd. Da skal de blant annet informeres om hvordan de samtykker til, og eventuelt kan trekke seg fra, å delta i undersøkelsen. Denne informasjonen skal være nøytral, og med fokus på frivillighetsaspektet ved å delta. De som deltar må også være i stand til å forstå konsekvensene av deres deltakelse i undersøkelsen (Ringdal, 2013).

Det var også av betydning at deltakernes anonymitet ble ivaretatt. Etter å ha vært i dialog med Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) ved to ulike anledninger, ble det besluttet at dette prosjektet ikke var meldepliktig. Undersøkelsen oppfylte kravene om tilstrekkelig anonymisering. Det at det ble innhentet opplysninger om respondentenes kjønn ble også vurdert som å være tilstrekkelig anonymisert på bakgrunn av at den nettbaserte spørreundersøkelsen ikke lagret respondentenes IP-adresser, alder, navn, eller hvilken læringsinstitusjon de tilhørte. Respondentene ble også informert om dette, at de var sikret sin fulle anonymitet ved at deres IP-adresse ikke ble lagret ved utfylling av spørreskjemaet, og at

de heller ikke kunne spores tilbake til sitt utdanningssted. Respondentene ble i tillegg informert om at deres personopplysninger ville bli behandlet konfidensielt, og at det var fullstendig frivillig å delta i studien. Det ble også understreket at respondentene når som helst kunne velge å avslutte spørreundersøkelsen, for på den måten å trekke seg fra deltakelse i prosjektet.

4.3 Reliabilitet og validitet

For å sikre at denne oppgaven presenterer resultater med tilfredsstillende reliabilitet og validitet, ble det foretatt en rekke forhåndsregler i utformingen av undersøkelsen og ved behandlingen av dataene.

Reliabilitet handler om hvor pålitelig en undersøkelse kan sies å være. En måte jeg har gått frem på for å sikre at denne oppgavens resultater er reliable, er ved å bruke Cronbachs Alfa. Cronbachs Alfa har til hensikt å måle graden av intern konsistens mellom variablene og for å teste tilfeldige målingsfeil. Denne vil variere fra 0 til 1, og en alfa over 0.70 anses som tilfredsstillende i forhold til reliabilitet. En alfa så nærme 1 som mulig er å ettertrakte (Ringdal, 2013). Denne undersøkelsen viser et resultat på 0.84, og kan derfor betegnes som å ha høye nok verdier til at resultatene kan vurderes som tilfredsstillende i forhold til reliabilitet. Det at samme skala i forhold til selve TPB-modellen har blitt brukt i tidligere undersøkelser i tillegg til denne, bidrar også til å styrke denne undersøkelsens reliabilitet.

Validitet handler om en måler det en ønsker å måle. Blant annet må undersøkelsens spørsmål og svarmuligheter være velegnet til å svare på oppgavens problemstilling (Ringdal, 2013). En måte jeg har gått frem på for å sikre at denne oppgavens resultater er valide, er ved å bruke TPB-modellen som referansepunkt i utformingen av spørreundersøkelsen og ved å stille så tydelige spørsmål som mulig, og ved å gi respondentene tilstrekkelig med svaralternativer. Valg av respondenter har også vært sentralt. Det å finne frem til et representativt utvalg basert på en ikke-sannsynlighetsutvelging av respondenter, ble gjort for å sikre at de som svarte på spørreundersøkelsen befant seg i undersøkelsens målgruppe, som var avgangselever ved videregående skoler.

4.4 Instrumenter

Holdninger ble målt med tanke på tre aspekter.

Det første aspektet, personlig aspekt av holdning, bestod av to kategorier.

Den første kategorien ble målt i fire ledd på en syv-punkts-skala hvor respondentene skulle svare ut i fra at 1 var hvor enig de var med det første alternativet, og 7 var hvor enig de var med det andre alternativet. Innledende setning i første ledd var: «Å jobbe som barnehagelærer vil for meg være», hvor respondentene vurderte setningen i forhold til følgende punkter: (A) Kjedelig – Gøy, (B) Ikke spennende – Spennende, (C) Ikke givende – givende, (D) Vanskelig – Lett. Det er denne delen av respondentenes holdninger mot yrket som brukes i den kommende regresjonsanalysen (HY). Cronbachs Alpha var .84.

Neste kategori tok for seg personlige aspekter av respondentenes holdninger. Denne ble også målt i en syv-punkts-skala, men her svarte respondentene ut i fra at 1 var «helt uenig» og 7 var «helt enig» med de ulike påstandene de ble presentert. Innledende setning var: «Jeg kunne ikke tenke meg å jobbe som barnehagelærer fordi». Respondentene vurderte så denne setningen ut i fra følgende punkter: (A) Det er for lite varierte arbeidsoppgaver, (B) Det er for lav lønn, (C) Det er lav status i å arbeide som barnehagelærer, (D) Det er lite rom for faglig utvikling som barnehagelærer, (E) Jeg vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep, (F) Jeg vil heller arbeide som faglærer i skole.

Det andre aspektet, holdninger knyttet til yrket, ble målt i tre ledd på en syv-punkts-skala hvor respondentene skulle svare fra 1 til 7, hvor 1 var «helt uenig» og 7 var «helt enig». Innledende setning var: «Jeg synes at...». Disse setningene ble så vurdert i forhold til følgende punkter: (A) Det er kult å være barnehagelærer, (B) Man burde være stolt av å være utdannet barnehagelærer, (C) Barnehagelærer er et bra yrke.

Det tredje aspektet, kjønnsbaserte holdninger mot yrket, ble også målt i en syv-punkts-skala. Her svarte de ut i fra at 1 var «helt uenig» og 7 var «helt enig». Innledende spørsmål her var: «Ta stilling til følgende påstander». Respondentene vurderte så denne setningen ut i fra følgende punkter: (A) Å jobbe i barnehage passer best for kvinner, (B) Barn trenger flest kvinnelige rollemodeller, (C) Barnehagelærer er et feminint yrke, (D) Det er vanskeligere for menn å få jobb i barnehage enn for kvinner, (E) Menn blir oftere mistenkt for overgrep i barnehager enn kvinner, (F) Jeg tror færre menn vil jobbe i barnehage pga. frykt for å bli mistenkt for overgrep.

Subjektiv Norm ble målt i to ledd på en syv-punkts-skala hvor 1 var «helt uenig» og 7 var «helt enig», med formuleringen «Mennesker som betyr noe for meg», (A) Tror at jeg hadde passet godt inn i jobb som barnehagelærer, og (B) Tror jeg hadde likt det om jeg valgte å søke barnehagelærerutdanning. Korrelasjon mellom leddene var $r=.68$.

PBC ble målt i to ledd på en syv-punkts-skala hvor 1 var «helt uenig» og 7 var «helt enig», med formuleringen «Jeg tror at» (A) Jeg kunne vært en god barnehagelærer og (B) Jeg har de ferdighetene som er nødvendig for å være en god barnehagelærer. Korrelasjon mellom leddene var $r=.88$.

Deskriptiv Norm ble målt i ett ledd på en syv-punkts-skala hvor 1 var «helt uenig» og 7 var «helt enig» med formuleringen «Mennesker som betyr noe for meg» (A) Har tenkt å velge barnehagelærerutdanning.

Intensjon ble målt ved at respondentene kunne merke av på ett av følgende spørsmål med formuleringen: «Jeg har» (A) Tenkt å søke på barnehagelærerutdanning, (B) Et ønske om å søke på barnehagelærerutdanning, men jeg tror det er bedre for fremtiden min å velge noe annet, og (C) Barnehagelærer som en av de siste utdannelsene jeg kunne tenke meg å søke på. Disse leddene representerte en kontinuum fra respondentenes intensjon om å søke, til deres intensjon om å ikke søke på barnehagelærerutdanning.

4.5 Redegjørelse for valg av metode

Det var flere ulike aspekter ved denne undersøkelsen som gjorde at valget falt på å bruke en kvantitativ forskningsmetode. For det første var tidsaspektet av stor betydning.

Datainnsamling er alltid tidkrevende og med et prosjekt av denne størrelsen var det viktig å finne en innsamlingsmetode som var tidseffektiv. Valget om å bruke et nettbasert spørreskjema kortet ned datainnstillingsperiodens varighet og åpnet opp for bedre disposisjon av tiden gitt for å fullføre oppgaven. For det andre var det viktig for oppgavens validitet og reliabilitet å nå ut til flest mulig respondenter i målgruppen. For det tredje ble effektiviteten ved bruk av et nettbasert spørreskjema særlig vektlagt i avgjørelsen om å bruke kvantitativ metode. Valget om å samle inn data ved bruk av et nettbasert selvutfyllingsskjema ble tatt på bakgrunn av metodens måte å kommunisere med respondentene på, graden av

anonymitet som kunne oppnås og gjennomføringstid. Det tredje, og viktigste, aspektet ved denne undersøkelsen som gjorde at valget falt på kvantitativ metode var likevel teorigrunnlaget. Teorien om planlagt atferd er en teori som er ment å bearbeides via programvare som tar for seg statistiske beregninger, slik som SPSS, og da er det nødvendig med et tallbasert datamateriale.

4.6 Resultater

4.6.1 Deskriptiv analyse

Av de 120 respondentene i denne undersøkelsen var det 11 % som svarte at de hadde til hensikt å søke på barnehagelærerutdanning. 28 % svarte at de gjerne skulle ha valgt barnehagelærerutdanning, men at de anså det som bedre for sin fremtid å velge en annen utdanning. 61 % svarte at barnehagelærerutdanning var en av de siste utdannelsene de kunne tenke seg å søke på. Det som er interessant i forhold til disse tallene er kjønnsfordelingen. Av de 11 % som oppga at de ønsket å søke på barnehagelærerutdanning, var flertallet av disse menn (53 %).

På spørsmål som omhandlet hvordan respondentene antok at mennesker som betyr noe for dem, slik som venner, familie, medelever, lærere og andre, ville likt at de søkte på barnehagelærerutdanning svarte 35 % bekreftende på dette. Flertallet her lå på kvinnene hvor 38 % mente at deres signifikante andre ville likt at de søkte på utdannelsen. Blant de mannlige respondentene svarte 26 % det samme.

Når bedt om å ta stilling til om deres signifikante andre heller ville syntes det hadde vært gunstig for respondentenes fremtid å utdanne seg som lærer i skolen enn i barnehage, svarte 53 % bekreftende på dette. Her lå flertallet hos de mannlige respondentene med hele 60 %, mot de kvinnelige på 49 %. Dette viser seg igjen senere i undersøkelsen hvor respondentene ble spurt om å ta stilling til om de heller ville arbeidet som lærer i skole enn som barnehagelærer hvor 47 % svarte bekreftende på dette. Her var kjønnsfordelingen på samme nivå med mennene på 48 % og kvinnene på 47 %.

Et annet forhold som undersøkelsen tok for seg var respondentenes tanker rundt overgrep gjort i barnehage, og om de selv følte seg urolige i forhold til mistenkeliggjøring av egen person. Når spurt om de ikke kunne tenke seg å arbeide som barnehagelærer på bakgrunn av

frykt for å risikere for å bli mistenkt for overgrep, svarte 15 % av respondentene bekreftende på dette. Tallet var 14 % blant de mannlige respondentene. Hos kvinnene var tallet noe høyere, på 16 %. Selv om respondentene viser at de ikke er bekymret for at slike mistanker skal ramme dem selv, svarer likevel totalt 25 % av respondentene bekreftende på at de tror færre menn ønsker å arbeide i barnehage i frykt for å bli mistenkt for overgrep.

I undersøkelsen ble det videre kartlagt hvordan respondentene anså mulighetene for faglig utvikling og varierte arbeidsoppgaver i arbeid som barnehagelærer.

41 % av respondentene svarte at de syntes det var lite rom for faglig utvikling. Her var flertallet på de mannlige respondentene hvor 50 % svarte bekreftende på dette. Hos kvinnene var tallet på 37 % som følte at det var lite rom for faglig utvikling om man arbeidet som barnehagelærer.

Ved spørsmålet om respondentene anså barnehagelærer som et yrke med varierte arbeidsoppgaver svarte 32 % at de var uenige i dette.

På spørsmål som omhandlet barnehagelæreres lønnsnivå og status, svarte 59 % av respondentene at de ikke ønsket å arbeide som barnehagelærer fordi de anså lønnsnivået som for lavt. Ser vi på dette spørsmålet kun blant de mannlige respondentene viser analysen av hele 64 % av mennene anser lønnen som for lav til at de ønsker å arbeide som barnehagelærer. Blant kvinnene var tallet noe lavere på 58 %.

Videre når det kom til spørsmål om respondentene ikke ønsket å arbeide som barnehagelærer fordi yrket har en status som anses som å være lav, svarte 32 % bekreftende på dette. Igjen var tallet høyest blant de mannlige respondentene med 43 % som mente dette, mot 25 % blant de kvinnelige respondentene som mente det samme. Til tross for at respondentene mente at både lav lønn, lav status og at mennesker som betyr noe for dem ville sagt at det hadde vært bedre for dem å velge en annen utdanning enn barnehagelærer, svarte 74 % av respondentene at man burde være stolt av å være utdannet barnehagelærer.

4.7 Regresjonsanalyse

En regresjonsanalyse undersøker i hvilken grad de uavhengige variablene kan predikere den kontinuerlig avhengige variabelen (Ringdal, 2013). Denne undersøkelsen undersøker den grunnleggende TPB-modellen i tillegg til tilleggsvariablen deskriptiv norm og respondentenes holdninger mot yrket. I figur 4 presenteres resultatet av regresjonsanalysen i en tabell som viser resultatene fra en totrinns lineær regresjonsanalyse, hvor intensjon ble i trinn 1 predikert

mot TPB variablene Holdning, Subjektiv Norm og Opplevd kontroll av atferd. I trinn 2 legges Deskriptiv Norm og Holdninger knyttet til yrket (HY) til (N = 120).

Figur 4. Regresjonsanalyse (N = 120).

Trinn	Tillagte indikatorer	Adj. R^2	F_{change}	Beta
1	Holdning	.17	8,90	.08 ns
	PBC			.06 ns
	Subjektiv Norm			.34 **
2	Holdning	.28	9,67	-.19 *
	PBC			.27**
	Subjektiv Norm			.13*
	Deskriptiv Norm			.36***
	HY			.21**

Merknader: * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$. ns = Non-significant, PBC = Oppfattet kontroll av atferd, HY = Holdninger knyttet til yrket.

I trinn 1 ble standard TPB-variabler undersøkt. Variablene på trinn 1 forklarte 17 % av variansen (adj. $R^2 = .17$, $p < .001$). Her viser analysen at subjektiv norm er eneste signifikante indikator ($\beta = .31$, $p < .01$). Vi ser som regel i lignende analyser hvor TPB tas i bruk at alle tre TPB grunnvariabler er av signifikans, hvor subjektiv norm vanligvis er svakeste prediktor. Her er det altså motsatt, og dette viser at forventninger fra mennesker som betyr noe for respondentene er av signifikant betydning for deres intensjon om å søke på en bestemt utdanning.

I trinn 2 ble variabelen deskriptiv norm og holdninger mot yrket lagt til, og dette bidro til en økning i forklart varians med 11 %, fra 17 % til 28 % (adj. $R^2 = .28$ $p < .001$).

Subjektiv norm minsker her i signifikans ($\beta = .13$, $p < .01$), og deskriptiv norm overtar som mest betydningsfulle indikator for intensjon ($\beta = .36$, $p < .001$). Holdninger mot yrket viser seg også å være høyere enn subjektiv norm i dette trinnet ($\beta = .21$, $p < .01$). Igjen viser denne

regresjonsanalysen at respondentenes intensjon om å velge barnehagelærerutdanning er avhengig av meningene mennesker som betyr noe for dem innehar.

4.8 Gjennomsnittverdier i holdninger knyttet til yrket

Figur 5. Gjennomsnittsverdier (N=118).

	1	2	3	4	5	6	7
Mean	4.75	4.08	3.97	3.72	3.70	3.41	2.37
Std. Deviation	1.88	2.20	1.95	1.85	1.87	2.15	1.84

Merknader: 1 = Lav lønn, 2 = Vil heller arbeide i skole, 3 = Lite rom for faglig utvikling, 4 = Lav status, 5 = Lite varierte arbeidsoppgaver, 6 = Ønsker ikke å arbeide med barn, 7 = Vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep.

Respondentene ble spurt flere spørsmål for å avdekke deres holdninger knyttet til barnehagelæreryrket. Det ble gjennomført analyser av gjennomsnittsverdiene for å avdekke hva som ble ansett for å være det største hinderet for at respondentene ikke ønsket å arbeide som barnehagelærer. Analysene angir lønnsnivået som det største hinderet.

De resterende resultatene av analysen viser at det at respondentene «vil heller jobbe i skole», mener at barnehagelæreryrket «har lite rom for faglig utvikling», «lav status», «lite varierte arbeidsoppgaver» og at det at de «ikke ønsker å arbeide med barn» eller «vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep», er faktorer som hindrer deres ønske om å arbeide som barnehagelærer.

4.9 Korrelasjonsanalyser

Korrelasjonsanalyser ble brukt for å måle sammenhengen mellom den avhengige variabelen intensjon og de uavhengige variablene. Pearsons korrelasjonskoeffisient er det som viser sammenhenger mellom variablene. Den vil variere mellom -1 og +1. Dette kommer an på om spørsmålene er negativt eller positivt ladet. Et resultat mellom .20 - .34 tilsvarer liten korrelasjon, .35 – .65 anses som tilfredsstillende. Over .66 anses som veldig bra og over .86 anses som høy (Ringdal, 2013). Med utgangspunkt i dette hadde det vært ønskelig med

sterkere korrelasjoner mellom variablene, men nivåene anses likevel som å være tilfredsstillende for en undersøkelse av denne typen. Denne oppgavens korrelasjonsanalyser er basert på deler av spørreundersøkelsen som hadde spørsmål som var negativt ladet («Jeg kunne *ikke* tenke meg å arbeide som barnehagelærer fordi...») og vil derfor vises med et minus-fortegn.

Figur 6. Deskriptiv statistikk og korrelasjon mellom intensjon og grunner for å ikke velge barnehagelærerutdanning (N=116).

	1	2	3	4	5	6	7
Pearsons Correlation	-.323**	-.314**	-.311**	-.283**	-.282**	-.192*	-.103
Sig. (2-tailed)							

Merknader: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$.

1 = Lite rom for faglig utvikling, 2 = Lite varierte arbeidsoppgaver, 3 = Vil heller jobbe i skole, 4 = Lav status, 5 = Ønsker ikke å arbeide med barn, 6 = Lav lønn, 7 = Vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep.

Korrelasjon mellom intensjon og variabler knyttet til holdninger mot yrket viser at «lite rom for faglig utvikling» er den faktoren med høyest signifikans når det kommer til hvorfor respondentene velger vekk yrket (-.323**, $p < .001$).

Denne faktoren etterfølges av de signifikante faktorene: respondentene anser det som å være «lite varierte arbeidsoppgaver» (-.314**, $p < .001$), de «vil heller arbeide som faglærer i skole» fremfor å være barnehagelærer (-.311**, $p < .001$) og de anser yrket som å ha «lav status» (-.283**, $p < .001$). I tillegg viser analysen at andre faktorer som er signifikante er at respondentene «ikke ønsker å arbeide med barn» (-.282**, $p < .001$) og at de anser yrket som å «lav lønn» (-.192*, $p < .05$). Den eneste non signifikante faktoren når det kommer til hvorfor respondentene velger vekk yrket viste seg å være at de «ikke vil risikere å bli mistenkt for overgrep» (.103, ns).

Figur 7. Deskriptiv statistikk og korrelasjon mellom intensjon og grunner for å ikke velge barnehagelærerutdanning blant de mannlige respondentene.

	1	2	3	4	5	6	7
Pearsons Correlation	-.548**	-.286	-.253	-.236	-.207	-.204	-.119
Sig. (2-tailed)	.000	.066	.106	.133	.188	.194	.454

Merknader: **p < 0.01.

1 = Lav status, 2 = Lite rom for faglig utvikling, 3 = Vil heller arbeide i skole, 4 = Vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep, 5 = Lav lønn, 6 = Ønsker ikke å arbeide med barn, 7 = Lite varierte arbeidsoppgaver.

Når samme analyse foretas med bare de mannlige respondentene er resultatene annerledes. Variabelen med sterkest signifikans er da at de anser yrket som å «lav status» (-.548**, p < .001). De resterende faktorene (non signifikante) rangeres i synkende rekkefølge som følger; «lite rom for faglig utvikling», «vil heller arbeide i skole», «vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep», «lav lønn», «ønsker ikke å arbeide med barn» og «lite varierte arbeidsoppgaver».

Figur 8. Deskriptiv statistikk og korrelasjon mellom intensjon og grunner for å ikke velge barnehagelærerutdanning blant de kvinnelige respondentene.

	1	2	3	4	5	6	7
Pearsons Correlation	-.453**	-.404**	-.397**	-.363**	-.211	-.194	-.026
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.001	.002	.077	.104	.830

Merknader: **p < 0.01.

1 = Lite varierte arbeidsoppgaver, 2 = Vil heller jobbe i skole, 3 = Lite rom for faglig utvikling, 4 = Ønsker ikke å arbeide med barn, 5 = Lav lønn, 6 = Lav status, 7 = Vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep.

For kvinner viser korrelasjonsanalysen at den faktoren med høyest signifikans når det kommer til hva som påvirker respondentene når det kommer til å velge vekk barnehagelæreryrket er at «det er lite variasjon i arbeidsoppgaver» (-.453**, p < 0.01).

Videre viser analysen (i synkende rekkefølge) at faktorer som korrelerer signifikant med respondentenes intensjon om å velge barnehagelærerutdanning er; «vil heller jobbe i skole» (-.404**, $p < 0.01$), «lite rom for faglig utvikling» (-.397**, $p < 0.01$) og «ønsker ikke å arbeide med barn» (-.363**, $p < 0.01$). De resterende faktorene (non signifikante) rangeres i denne rekkefølgen: «lav lønn», «lav status og «vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep».

4.10 Gjennomsnittsverdier i respondentenes kjønnsbaserte holdninger til det å arbeide i barnehage.

Figur 9. Gjennomsnittsverdier blant de mannlige respondentene.

	1	2	3	4	5	6	7
Mean	5.00	4.47	4.40	4.36	3.86	3.84	2.59
Std. Deviation	1.64	1.83	2.10	1.64	2.10	1.64	1.70

Merknader: 1 = Lav lønn, 2 = Lite rom for faglig utvikling, 3 = Vil heller jobbe i skole, 4 = Lav status, 5 = Ønsker ikke å arbeide med barn, 6 = Lite varierte arbeidsoppgaver, 7 = Vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep.

Flertallet av de mannlige respondentene oppgir at det lave lønnsnivået og det at de anser yrket som å ha lite rom for faglig utvikling, som de største hindrene for at de skal ønske å arbeide i barnehage. Analysen viser videre at gjennomsnittsverdiene blant de mannlige respondentene rangeres i denne rekkefølgen: «vil heller jobbe i skole», «lav status», «ønsker ikke å arbeide med barn», «lite varierte arbeidsoppgaver» og «vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep».

Figur 10. Gjennomsnittsverdier blant de kvinnelige respondentene.

	1	2	3	4	5	6	7
Mean	4.64	3.94	3.70	3.63	3.40	3.18	2.25
Std. Deviation	1.88	2.24	1.98	2.02	1.88	2.16	1.95

Merknader: 1 = Lav lønn, 2 = Vil heller jobbe i skole, 3 = Lite rom for faglig utvikling, 4 = Lite varierte arbeidsoppgaver, 5 = Lav status, 6 = Ønsker ikke å arbeide med barn, 7 = Vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep.

Flertallet av kvinnene oppgir i undersøkelsen at det lave lønnsnivået og at de heller ønsker å arbeide i skolen, er faktorer som hindrer dem i å ønske å arbeide som barnehagelærer.

Analysen viser at de resterende faktorene rangeres i denne rekkefølgen: «lite rom for faglig utvikling», «lite varierte arbeidsoppgaver», «lav status», «ønsker ikke å arbeide med barn» og «vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep».

Analysene viser her at resultatene blant de kvinnelige og de mannlige respondentene har bærer likheter. «Lav lønn» er den faktoren som både flest menn (5.00) og kvinner (4.64) oppgir som grunnlag for at de ikke ønsker å arbeide som barnehagelærer. «Lite varierte arbeidsoppgaver» er relativt lik for begge kjønn med 3.84 hos menn og 3.63 hos kvinner. Samme er tilfellet med «vil heller jobbe i skole», som viser 4.40 hos menn og 3.94 hos kvinner. Variabelen «Ønsker ikke å arbeide med barn» viser et skille fra 3.86 hos menn og 3.18 hos kvinner. Større spredning finner vi når vi beveger oss over til variablene «lite rom for faglig utvikling», hvor tallene viser gjennomsnitt på 4.47 hos menn og 3.70 hos kvinner, og «lav status», med 4.36 for menn og 3.40 for kvinner. Analysen viser videre at både de mannlige og kvinnelige respondentene plasserer «vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep» som den faktoren som har minst innflytelse på deres ønske om å arbeide som barnehagelærer. Likevel viser analysen at denne frykten er noe høyere hos menn enn hos kvinner, med 2.59 for menn og 2.25 hos kvinner.

Til oppsummering viser analysene at faktorer som skiller seg ut er blant annet påvirkningen subjektiv og deskriptiv norm har på respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, barnehagelærerutdanning. Analysene viser også at muligheten for faglig utvikling og varierte arbeidsoppgaver er av betydning, sammen med oppfatningen om yrkets lønnsnivå og status.

Her er det også betydelige forskjeller mellom kjønnene i forhold til hva hvor stor betydningen disse faktorene har for deres intensjon om å velge utdanningen. Ønsket om å arbeide i skole fremfor barnehage skiller seg også ut sett ut, det samme gjør også respondentenes oppfattelse av risikoen for å bli mistenkt for overgrep, dog i motsatt retning. Disse faktorene vil derfor danne grunnlaget for den kommende drøftingen.

5. Drøfting

Den overordnede problemstillingen som ble presentert i begynnelsen av oppgaven var: «Hvilke faktorer påvirker avgangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning?» Hovedproblemstillingen ble delt inn i fire delmål: Det første delmålet tok i bruk en regresjonsanalyse av respondentenes intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning. Her ble både standard og utvidet TPB-variabler undersøkt i forhold til deres signifikans for respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning. Det andre delmålet tok for seg respondentenes holdninger mot yrket, hvor målet var å synliggjøre hvilke av disse som veier tyngst ved valget om å velge vekk barnehagelærerutdanning. Det tredje delmålet tok for seg sammenhengene mellom respondentenes personlige holdninger og generelle holdninger knyttet til yrket, og hvordan disse kunne ha en sammenheng med deres intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning. Det fjerde delmålet tok for seg respondentenes kjønnsbaserte holdninger til det å arbeide i barnehage, med mål om å kunne belyse sammenhengene mellom hvilke faktorer som i størst grad påvirket de kvinnelige og mannlige respondentene i deres intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning.

I følge TPB-modellen er den viktigste faktoren i forhold til atferd intensjon. Intensjon er derfor den konstante variabelen og det sentrale begrepet i drøftingen av oppgavens resultater. Det har tidligere blitt påvist at de grunnleggende TPB-variablene Holdning, Subjektiv Norm og PBC korrelerer signifikant i forhold til intensjon. Holdning og PBC er de variablene som oftest bidrar til sterkest korrelasjon i lignende undersøkelser. Noe som etterlater Subjektiv Norm som den variabelen som i gjennomsnitt bidrar til en svakest prediksjon av intensjon (Armitage & Conner, 2001). Derfor var det overraskende å se ut ifra denne undersøkelsens regresjonsanalyser at både Holdning og PBC viste seg å være non signifikante i første trinn. Subjektiv Norm var altså eneste signifikante variabel i forhold til intensjon i denne undersøkelsen. Dette gir tydelige indikasjoner på at andres meninger om utførelsen av en handling er det som påvirker målgruppens intensjon i størst grad. Deres egne holdninger og oppfattelse av å kunne mestre utførelsen av en handling er ikke like viktige som hva andre mennesker tror at de kan mestre.

De grunnleggende TPB-variablene forklarte 17 % av variansen i forhold til intensjon i denne undersøkelsen. Andre undersøkelser som tar utgangspunkt i TPB viser at teorien tilfredsstillende kan forklare ca. 40 % av variansen i intensjonen og slik predikere intensjon på en mer utfyllende måte (Armitage & Conner, 2011). Denne undersøkelsen forklarer derfor mindre av variansen enn ønskelig. Den forklarte variansen i intensjonen økte derimot i andre trinn. Deskriptiv norm skiller seg ut som sterkest signifikante indikator i forhold til intensjon når tilleggsvariablene legges til, og sammen med respondentenes holdninger mot yrket øker den forklarte variansen med 11 %. Deskriptiv norm handler om hva mennesker som betyr noe for respondentene selv velger å gjøre i møte med bestemte handlinger, og resultatene peker i retning av at respondentene som opplever at deres signifikante andre har en tilknytning til barnehagelæreryrket eller utdanningen har en sterkere tendens til å selv ønske å bli barnehagelærer.

5.1 Andres meninger er viktig for målgruppen

Denne undersøkelsens analyser viser at det er faktorer som omhandler forventinger og sosialt press fra mennesker som er viktige for respondentene, og som påvirker dem i høyest grad når det kommer til valg av utdanningsretning. Både subjektiv norm og deskriptiv norm skiller seg sterkt ut blant TPB-variablene når det kommer til deres korrelasjon med respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, barnehagelærerutdanning. Holdning og oppfattet kontroll av atferd er uten signifikant betydning i første trinn av regresjonsanalysen, noe som er uvanlig i forhold til TPB-modellen. Det kan være flere årsaker til disse resultatene.

Målgruppen kjennetegnes av at de befinner seg på et sted i livet hvor de står overfor store endringer. Den obligatoriske skolegangen er over og det er på tide å ta valget om de ønsker å ta høyere utdanning. Dette kan oppleves som et stort og viktig valg for mange, og det er mange hensyn som må tas. Skal de velge en utdanning som baserer seg på egen faglig interesse, faglige evner, hobbyer eller på samfunnsbehov? Mange er naturligvis usikre i møtet med dette valget og støtter seg til både venner, familie og lærere i denne prosessen.

Det er et stort utvalg personer som både blir spurt til råds i denne prosessen. Denne undersøkelsen gjenspeiler i sine resultater hvilken betydelige signifikans denne påvirkningen har for respondentene. Hvilke råd de får i denne prosessen vil igjen avhenge av hvilken informasjon og kunnskap de menneskene de henvender seg til innehar om både utdanningen og yrket. En årsak til denne undersøkelsens resultater kan være at respondentene som har signifikante andre som enten allerede arbeider i, eller har tenkt å arbeide i barnehage, har

skaffet seg mer kunnskap rundt både utdanningen og yrket. Noe som igjen kan gi dem en større lyst til å selv bli barnehagelærer. En undersøkelse utført av Helland & Wiborg (2014) med mål om å kartlegge i hvor stor grad studenter valgte samme utdanning som sine foreldre, viser at blant de som valgte barnehagelærerutdanning var det en svært liten andel av disse som hadde foreldre som selv var barnehagelærere. Dette forklares ved at barn av foreldre med yrker som anses som å inneha lav sosial status i mindre grad velger samme utdanning som foreldrene. Dette viser at påvirkningen fra potensielle søkeres signifikante andre også kan gå motsatt vei. Respondentene som opplever at deres signifikante andre hverken har lyst selv, eller anser det som lite gunstig for som å bli barnehagelærer, kan oppleve at deres intensjon om å velge barnehagelærerutdanning påvirkes i negativ retning.

Målgruppen for denne undersøkelsen opplever også ofte gjerne store utfordringer i forhold til eget selvbylde (Skaalvik, 1989). Subjektive og deskriptive normer, det respondentenes signifikante andre mener og gjør selv i forhold til en bestemt handling, vil ha en sterk påvirkningskraft i forhold til hvordan en person selv tenker om utførelsen av en handling. Ungdom som går på videregående skoler er også ofte svært sosiale og verdsetter det å ha et stort sosialt nettverk. Dette er spekulasjoner fra min side, men ønsket om å beholde sin «trygge base» kan nok tenkes å anses hos noen som for viktigere enn å følge egne individuelle ønsker. Målgruppen har ofte et sterkt ønske om å passe inn. De har gjerne brukt flere år på å finne sin plass i skolemiljøet, vennegjengen og familien. Derfor vil den etablerte sosiale statusen sin opprettholdelse, og eventuelle forlengelse, avhenge av hvilket utdanningsvalg hver enkelt person tar. Det kan oppleves som svært vanskelig å skulle skille seg for mye ut ved å f.eks. velge en utdanning som få eller ingen andre i vennegjengen har tenkt å velge.

Målgruppen vil også kunne påvirkes av ulike medier. Det er satt inn flere tiltak for å gjøre barnehagelærerutdanningen mer attraktiv. Kunnskapsdepartementet har hatt en rekrutteringskampanje kalt «Verdens fineste stilling ledig», hvor målet har vært å bidra til flere søkere til barnehagelærerutdanningen, samt å heve profesjonens status. Måten departementet har gått frem på har blant annet vært å produsere ulike reklamefilmer og aviser, som ble delt ut til elever ved videregående skoler. Målsetningen med kampanjen var å gi elevene ved de videregående skolene mer informasjon om både utdanningen og yrket. I en av reklamefilmene som ble produsert har Kunnskapsdepartementet fått med seg flere norske kjendiser, som i reklamen fremstilles som små barn, samtidig som de trekker frem ulike aspekter ved det å være barnehagelærer. Blant annet beskrives jobben som morsom og meningsfull, og det vektlegges også at man har mulighet for å bruke sang og musikk i

arbeidet. I tillegg spiller reklamen på hvilken rolle barnehagelæreren spiller i barnas utvikling i forhold til selvstendighet og i å ta ansvar for egne handlinger (Regjeringen, 2014).

Om målgruppen selv, eller mennesker som betyr noe for dem, har fått seg f.eks. denne satsningen, eller innehar kunnskaper om hvordan utdanningen er lagt opp og hvordan arbeidshverdagen er som barnehagelærer, kan vise seg å være av betydning for hva respondentenes signifikante andre vil anbefale dem å gjøre når de står overfor valget om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning.

I andre trinn er deskriptiv norm den variabelen med sterkest korrelasjon i forhold til intensjon, etterfulgt av oppfattet kontroll av atferd (PBC). Om flere av vennene til respondenten selv har tenkt å velge barnehagelærerutdanning kan dette bidra til at terskelen for å selv søke på utdanningen er lavere for respondenten, på bakgrunn av den sosiale aksepten som respondenten derfor opplever i forbindelse med utførelsen av denne bestemte handlingen.

Denne opplevelsen av at mennesker som betyr noe for respondenten selv har tenkt å søke, kan også bidra til at respondenten opplever at en selv også kan mestre å utføre denne handlingen.

Denne sammenhengen trekkes på bakgrunn av at målgruppen kan ha en tendens til å sammenligne seg med andre mennesker, både på godt og vondt (Skaalvik, 1989). Om mennesker som man anser seg som å være likeverdige med klarer å mestre en bestemt handling så er det grunnlag for å tenke at en selv også vil kunne mestre samme handling.

Dette vil bidra til økt opplevelse av kontroll over en bestemt handling (PBC), og kan være en forklaring på den økte signifikansen til PBC variabelen i forhold til intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning i andre ledd av regresjonsanalysen.

5.2 Ønske om muligheter for faglig utvikling

Det er interessant å se ut i fra analysene i denne undersøkelsen hvor signifikant muligheten for faglig utvikling viser seg å være i forhold til respondentenes intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning. Faglig utvikling har også i andre undersøkelser (Lundestad, 2012; Enehaug, Gamperiene & Grimsmo, 2008) blitt trukket frem som en viktig motivasjonsfaktor både når det kommer til valget om å ta barnehagelærerutdanning, og å bli værende i yrket. Det er også en betydningsfull faktor i forhold til barnehagelærernes trivsel på arbeidsplassen at det finnes muligheter for å kunne videreutvikle sine faglige ferdigheter. Det å kunne tilegne seg ny kunnskap, og å utfordre sine eksisterende ferdigheter, bidrar til en opplevelse av mestring av eget arbeid.

41 % av respondentene oppga i denne undersøkelsen at de anså barnehagelæreryrket som et yrke hvor det var lite rom for faglig utvikling. Jeg tolker disse resultatene i den retning at det er viktig for respondentene å ikke havne «på stedet hvil», men å stadig bevege seg fremover faglig sett. Dette kan igjen ha sammenheng med dagens kunnskapssamfunn og det økte fokuset på livslang læring. Det kan også ha en sammenheng med at respondentene er opptatt av ansvaret som følger med å være barnehagelærer, i forhold til å hele tiden holde seg faglig oppdatert, for slik å kunne legge til rette for barnas beste i barnehagehverdagen.

Kunnskapsdepartementet ønsker en høyere kvalitet i barnehagene, og en måte de forsøker å legge til dette på er ved å gi ansatte i barnehager muligheten til å kunne benytte seg av flere muligheter for videreutdanning. Barnehagelærere tilbys videreutdanning i blant annet språkutvikling, naturfag, matematikk og pedagogisk ledelse (Storvik, 2016). I tillegg har barnehagelærere nå muligheter for å ta mastergrad i blant annet pedagogikk, barnehageledelse og barnehagekunnskap. Det er altså flere muligheter for barnehagelærere som ønsker å utvide sin kunnskap.

Denne undersøkelsen viser at det oppleves som noe viktigere for menn enn for kvinner at det er muligheter for faglig utvikling. Hele 50 % av de mannlige respondentene oppga dette i undersøkelsen, mens 37 % av kvinnene oppga det samme. Barnehagens historie og oppfattelse av barnehagens plass i samfunnet bærer fremdeles preg av at det var vanskelig for folk flest å forstå barnehagens betydning for barna og dens plass i samfunnet. Jeg tolker resultatene fra denne undersøkelsen også i den retning av at det kan oppleves som viktig å inneha flere muligheter for videre faglig utvikling også etter endte studier med tanke på å kunne bidra til å heve yrkesstatusen, noe som er av større betydning for menn enn for kvinner, slik dette kapittelet senere vil ta for seg.

Barnehagelærerutdanning er en profesjonsutdanning. Det å tilhøre en profesjon vil si at de som utøver yrket anses som innehavere av en spesiell ekspertise på et kunnskapsfelt. Molander og Terum (2008) beskriver profesjoner som grupper som på bakgrunn av en bestemt utdanning får råderett over bestemte yrkesområder. En av utfordringene ved det å skulle synliggjøre sin pedagogiske kompetanse og fagkunnskap som barnehagelærer kan være det at barnehagen ikke er ment å være hverken skole eller hjem, men befinner seg et sted mellom «nesten skole» og «nesten hjem» (Jansen, 2007). Barnehagelærere har også en særegen posisjon på egen arbeidsplass med tanke på at de ofte er i mindretall blant personalgruppen. Dette kan føre til at det faglige blir «utvannet» fordi kulturen er preget av at

barnehagelærerne må forenkle sitt faglige språk for å gjøre det forståelig for sine ufaglærte kollegaer.

Måten barnehagene stadig tilpasser seg på for å etterkomme samfunnets behov gir et økt behov for ny kunnskap. For eksempel blir barna i barnehagene stadig yngre og barnehagelærerne må vite mer om hvordan de kan imøtekomme de yngste barnas behov på best mulig vis. Andre faktorer som kan utløse behov for utvidet fagkunnskap er språkstimulering, dokumentasjon og analyse, kommunikasjon og ledelse og barns medvirkning (Moser, Jansen, Pettersvold & Anderaa, 2006). Når det kommer til hvilke barnehager som har mulighet til å bruke mye tid og midler på nettopp faglig utvikling er det økonomien som setter grenser. Viljen blant barnehagelærere til økt kompetanseutvikling er utvilsomt tilstede, men økonomi pekes ut som det største hinderet for økt kompetanseutvikling i barnehagene. Det er heller ikke stor vilje blant barnehagelærere til å selv finansiere egen videreutdanning, fordi dette ikke gir dem noen fremtidig uttelling i form av høyere lønn (Kunnskapsdepartementet, 2012a).

Barnehager med god økonomi har naturligvis flere muligheter for å sende sine ansatte på studieturer eller på kurs. Noen barnehager har økonomi til å sende alle ansatte på kurs, noen har mulighet til å sende noen få ansatte, og andre har ikke mulighet til å sende noen ansatte på kurs. Det er lett å tenke seg at de barnehagene som ikke har økonomien til dette vil kunne fremstå som mindre attraktive arbeidsplasser. Ny og forbedret kompetanse innenfor bl.a. fagområdene er viktig for at barnehagelærerne skal kunne tilby barna noe nytt. For at barnehagelærere skal kunne oppnå en følelse av mestring av eget arbeid og økt trivsel, er det også nødvendig at de tilbys ulike muligheter til å stadig videreutvikle sine faglige ferdigheter og holde seg oppdatert på ny forskning på området (Lundestad, 2012).

5.3 Variert arbeidshverdag av betydning

Barnehagelæreren må bl.a. ha kunnskaper innenfor alle syv fagområdene, pedagogisk kompetanse og veiledningskompetanse. Barnehagelæreren må kunne lede både øvrig personale og barnegruppen, ha god kjennskap til lover og forskrifter, normer og regler. Barnehagelæreren må være omsorgsperson, kokk, lærer, fagperson, veileder, lekekamerat og venn. Barnehagelæreren har ansvar for administrative arbeidsoppgaver, samarbeidet med foreldre og instanser som PPT, barnevern, skoler og andre. En barnehagelærer dramatiserer,

leser, setter i gang og planlegger både innendørs og utendørs aktiviteter, synger, spiller instrumenter, legger til rette for skapende prosesser i tråd med den norske kunst og håndverkstradisjonen og mer (Rammeplanen, 2017). Basert på de ulike utfordringene og oppgavene en barnehagelærer har, kan det godt påstås at barnehagelærere har en variert arbeidshverdag. Likevel viser analysene i denne undersøkelsen at over en tredjedel av respondentene anser yrket som å ha lite varierte arbeidsoppgaver.

Denne undersøkelsen viste at 37 % av respondentene hadde en oppfatning av at det er for lite varierte arbeidsoppgaver som barnehagelærer. En årsak til disse resultatene kan være at for personer som ikke har en interesse for yrket eller som kunne tenke seg å søke på utdanningen, så blir dette en hørbar gjenklang fra den tiden da barnehagelærere fremdeles ble kalt for «tanter» og jobbet med å «passe barn». En holdning som har vært sterkt etablert i det norske samfunn over flere tiår (Børve, et.al. 2007).

Undersøkelsen til Lundestad (2012) viser at muligheten til å være med å påvirke sin egen arbeidshverdag er en stor motivasjonsfaktor for barnehagelærere når det kommer til hvorfor de blir værende i jobben og anser den som meningsfull. Flere barnehagelærere oppgir videre i undersøkelsen til Lundestad at en stor motivasjonsfaktor for å velge utdannelsen var muligheten til å arbeide med fagområder som stemmer overens med deres egne interesser. De som hadde stor interesse for friluftsliv og å være i aktivitet, trakk frem den daglige muligheten for dette som av stor betydning for hvorfor de valgte utdannelsen. Andre trakk frem deres interesse for kunst og håndverk som en motivasjonsfaktor i forhold til valg av utdanning. Det er derfor av stor betydning av potensielle søkere til barnehagelærerutdanningen får god og utfyllende informasjon om disse muligheten, da dette kan være en positiv påvirkning for deres intensjon om å søke, eller ikke søke, på utdanningen.

Følelsen av å inneha kontroll over egen arbeidssituasjon og arbeidsoppgaver er faktorer som bidrar til høyere trivsel og mestringsfølelse blant arbeidstakere. Barnehagelærere må forholde seg til Barnehageloven og Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Dette er styringsdokumenter som legger føringer for det pedagogiske arbeidet i barnehage. Men de innehar likevel en relativt stor autonomi i forhold til planlegging og utførelse av aktiviteter og prosjekter. En undersøkelse utført av Arbeidsforskningsinstituttet i Oslo med fokus på arbeidsmiljøet i barnehagesektoren, fremhever at arbeidshverdagen til en barnehagelærer er også preget av rutiner. Det er rutiner for måltider, utetid, sovetid, garderobe- og toalettsituasjoner, henting og bringing. Barnehagene følger også det samme oppsettet for hver dag, hvor arbeidsdagen starter med å ta imot barna på morgenen, ordne frokost før det er tid

for samlingsstund og frilek. Etter dette er det tid for 1. måltid og påfølgende toalettbesøk, før påkledning i forbindelse med ute- eller sovetid. Etter et par timer er det tid for 2. måltid og påfølgende frilek, før barna blir hentet av sine foresatte. Innimellom dette må de ansatte rydde, vaske, tilberede mat, foreta bleieskift og imøtekomme andre behov som måtte oppstå hos barna. Undersøkelser viser til at de ansatte i barnehagene anser arbeidsuken som gjentakende, og med begrensede muligheter for impulsiv variasjon. Det meste av variasjonen viste seg ved planlagte temadager, prosjekter eller turer, i tillegg til barna selv som bidro til å gi de ansatte i barnehagene uforutsigbare arbeidsdager (Enehaug et al. 2008). Det er derfor grunnlag for å trekke en slutning om at det er dette rutinepregede aspektet ved arbeidshverdagen til barnehagelærere kan være en faktor som ligger til grunn for denne oppgavens resultater knyttet til respondentenes oppfatning om at det er lite varierte arbeidsoppgaver. En tydeligere synliggjøring av barnehagelærernes arbeidsoppgaver, sammen med en økning i bemanningen, kan være medvirkende faktorer når det kommer til å skulle endre synet på barnehagelærernes arbeidsoppgaver som lite varierte, noe som igjen kan føre til at flere ønsker å velge barnehagelærerutdanning.

5.4 Lavt lønnsnivå kan hindre respondentene i å søke barnehagelærerutdanning

«Ifølge SSBs livslønnsberegninger er den privatøkonomiske avkastningen for å ta barnehagelærerutdanning negativ» (Kunnskapsdepartementet, 2012a, s. 58). Lønnsnivået til et yrke er et sterkt signal om samfunnets verdsetting av det yrket, og når det slås fast at det rett og slett ikke lønner seg å utdanne seg til barnehagelærer er det grunn til bekymring. På bakgrunn av dette burde det ikke komme som en overraskelse at nettopp lønnsnivået viste seg i denne undersøkelsen å være den faktoren som i høyeste grad påvirker respondentene til å velge vekk barnehagelærerutdannelse.

På spørsmål som omhandlet barnehagelæreres lønnsnivå og status, svarte 59 % av respondentene at de ikke ønsket å arbeide som barnehagelærer fordi de anså lønnsnivået som for lavt. I rapporten til Rambøll (2012) hvor Kunnskapsdepartementets strategi for rekruttering til barnehageyrket ble evaluert, trekkes barnehagelærernes lønnsvilkår som å

være svært lite konkurransedyktige og trekkes frem som et hinder for økt rekruttering til yrket (Rambøll, 2012, s. 38).

Til tross for at lønnsnivået i barnehagene anses som lavt av flertallet av respondentene i denne undersøkelsen, har lønnsnivået til barnehagelærere forbedret seg kraftig de siste 20 - 30 årene. På 1980-tallet var lønnsnivået på et svært lavere nivå enn det det er i dag. Det var tilnærmet vanlig at barnehagelærere på den tiden (som ikke hadde en samboer/ektefelle som bidro til utgiftene) måtte se seg nødt til å ha en ekstrajobb ved siden av arbeidet i barnehagen for å ha en tilstrekkelig inntekt (Lundestad, 2012). Undersøkelsen til Enehaug et.al. (2008) viser de samme tendensene for dagens barnehageansatte. Deres undersøkelse viser til at flertallet av deres informanter, når andre treårige universitetsutdannelse ble brukt som referansepunkt, at de syntes lønnen var for lav. Undersøkelsen viser videre at flere av informantene var avhengige av ektefellens inntekt for at lønnen de mottok for å arbeide i barnehage skulle vært nok å leve av, og flere påpekte at lønnsnivået gjorde det vanskelig å få huslån om man er enslig. Dette kan være hensyn som målgruppen også tar med i vurderingen av fremtidig utdanningsvalg og yrke, og som kan bidra til at barnehagelærerprofesjonens lønnsnivå anses som for lavt til at respondentene i denne undersøkelsen ønsker å velge utdanningen.

Ved å sammenligne lønnsnivået til barnehagelærerne med andre yrker kan det være vanskelig å se at de fyller en nødvendig funksjon i dagens samfunn. Dette kan bidra til misnøye innad i profesjonen, hvor barnehagelærerne føler at de har en «utakknemlig» jobb. Undersøkelser viser til barnehagelærerne er misfornøyde når de setter yrkets status og lønnsnivå opp imot mengden ansvar de har i arbeidet sitt (Enehaug, et.al. 2008). Det er imidlertid ikke slik at alle ansatte i barnehagene føler det slik. Et lite antall av informantene i undersøkelsen til Enehaug, et.al. (2008), oppga at de var noenlunde tilfreds med lønnsnivået. I undersøkelsen til Lundestad (2012) oppgir flere barnehagelærere at de visste at de gikk til et yrke med lavt lønnsnivå allerede da de valgte utdanningen. Likevel hindret det dem ikke i å velge å bli barnehagelærer. Motivasjonen deres for å velge yrket hvilte ikke på det monetære, men på det medmenneskelige aspektet. De ønsket simpelthen å arbeide med barn og dette ønsket var større enn ønsket om en godt betalt jobb. Valget om å bli barnehagelærer var styrt av en indre motivasjon og ikke ytre motivasjon. Dette samsvarer med funnene til Rambøll (2012) hvor det konkluderes med at det er «hovedsakelig idealister som søker til barnehagen» (2012, s. 38).

Denne undersøkelsens analyser viser at 64 % av de mannlige respondentene i denne undersøkelsen svarte at de anser lønnen som for lav til at de ønsker å arbeide som

barnehagelærer. Blant kvinnene var tallet noe lavere på 58 %. Dette gir grunnlag for å påstå at høyt lønnsnivå styrer menns valg av utdanning og yrkesvalg i større grad enn kvinner. Dette er en antakelse som støttes opp av blant annet undersøkelsen til Lundestad (2012), som viste at det eksisterer forskjeller mellom kjønnene når det kommer til betydningen lønnsnivået har for hvor attraktivt det er å arbeide i et yrke. Også her var tendensen at menn var mer opptatt av lønn enn kvinner. Lundestad skriver blant annet at flertallet av mennene som arbeidet i barnehage som assistenter ikke ønsket å investere i barnehagelærerutdanning på bakgrunn av at de anså lønnsnivået som for lavt, og de hadde større ønsker om å arbeide i mer lønnsomme yrker.

5.5 Ønske om å arbeide andre steder enn i barnehage

I slutten av juni 2017 sendte Kunnskapsdepartementet ut et høringsnotat med forslag til endringer i minimumsnormen for den pedagogiske grunnbemanningen i norske barnehager. Bakgrunnen for dette forslaget var den betydelige veksten og endringene som har vært i barnehagesektoren over de siste tiårene (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette høringsnotatet førte til mye diskusjon og stort engasjement fra flere hold. Flere titalls høringssvar fra ulike barnehager, fagforeninger, fagpersoner og kommuner gir uttrykk for at en ny, forbedret pedagognorm i barnehagene er svært ettertraktet. Ønsket om å bedre pedagogtettheten kan også ses i sammenheng med regjeringens mål om full barnehagedekning. Men pedagognormen vil ikke kunne hverken oppnås eller opprettholdes dersom barnehagelærerne fortsetter å forlate barnehagene til fordel for andre yrker. For å bedre den pedagogiske bemanningen, og slik også kvaliteten i norske barnehager, omtales det som vesentlig at denne gruppen finner det attraktivt å igjen arbeide i barnehagene. Derfor har regjeringen varslet at det vil bli utarbeidet en gjenrekrutteringsstrategi for barnehagelærere til barnehagene (Stortinget, 2011).

Det er mange årsaker til at barnehagelærerne kan ønske seg bort i fra barnehagen. De økte kravene for dokumentering av det pedagogiske arbeidet i barnehagen kan være en årsak til at barnehagelærerne ønsker å arbeide andre steder enn i barnehagen. Dette fokuset, i tillegg til den øvrige rapporteringen og økt møtevirksomhet, har gjort at barnehagelærere har fått betydelig flere administrative oppgaver. De økte kravene om rapportering gjør at barnehagelærerne ender opp som den gruppen som har minst faktisk tid sammen med barna i løpet av en gjennomsnittlig arbeidsuke. De aller fleste som velger å ta

barnehagelærerutdanning velger dette på bakgrunn av et ønske om å være tilstede og sammen med barna, men opplever når de kommer ut i jobb at de er den gruppa blant personalet i barnehagen som får minst tid sammen med barna.

Barna i seg selv er ikke en årsak til at barnehagelærerne ønsker seg vekk i fra barnehagen, men for noen kan det oppleves som krevende å skulle ha småbarn hjemme samtidig som man arbeider i barnehage. Andre aspekter som fysisk form og alder kan også påvirke avgjørelsen om å bytte arbeidsplass. Veiledningsansvaret overfor den øvrige personalgruppa trekkes også frem som spesielt krevende av flere barnehagelærere (Lundestad, 2012).

Videreutdanning er en av de faktorene som i størst grad reduserer sannsynligheten for at barnehagelærere blir værende i arbeid innenfor barnehagene. Det er påvist klare sammenhenger mellom barnehagelærere som tar videreutdanning og deres valg om å forbli i arbeid i barnehage, hvorav videreutdanningen viser seg å ha en klar negativ korrelasjon med avgjørelsen om å bli værende i yrket. Videreutdanning bidrar altså til at barnehagelærerne velger å finne seg arbeid andre steder enn i barnehagene (Gulbrandsen, 2005; Gulbrandsen, 2015).

5.5.1 Grunnskolen lokker

Denne undersøkelsen viser at når respondentene ble bedt om å ta stilling til om deres signifikante andre ville syntes det hadde vært mer gunstig for respondentenes fremtid å utdanne seg som lærer i skolen enn i barnehage, svarte 53 % bekreftende på dette. Dette kan tenkes å ha sammenheng med statusen forbundet med det å arbeide i barnehage. Det å arbeide som lærer i skolen er en historisk sett mer anerkjent profesjon enn det å være barnehagelærer, og anses muligens derfor også som å være et bedre utdanningsvalg. Denne undersøkelsen viser at 47 % av respondentene oppga i spørreundersøkelsen at de heller ønsket å arbeide som lærer i grunnskolen enn som barnehagelærer. Her var kjønnsfordelingen jevn med 48 % blant mennene og 47 % blant kvinnene.

Større forskjeller var det når det kom til respondenter som oppga at deres signifikante andre mente at de burde velge grunnskolelærere fremfor barnehagelærer. Her var det et klart flertall blant de mannlige respondentene på 60 %. Kvinnene lå på 49 %. Sett i sammenheng med resultatene om at subjektiv norm påvirker respondentens intensjoner når det kommer til valget om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdannelse, vil det være grunnlag for å tenke i de

retninger av at det ligger en del påvirkning fra blant annet familie og venner bak avgjørelsen når en elev velger grunnskolelærer fremfor barnehagelærer.

Det at å arbeide i skolen fremfor barnehage anses som mer gunstig, er også en tendens som gjenspeiles i statistikker og undersøkelser over barnehagelærere som velger å gå over i andre yrker. Over 10.000 utdannede barnehagelærere arbeider i dag i yrker utenfor barnehagen. Av barnehagelærere som velger å bytte over til andre arbeidsplasser går de fleste over til å arbeide innenfor offentlig sektor, undervisning, helse- og sosialtjenester eller offentlig administrasjon, men det klare flertallet går over til å arbeide som grunnskolelærer (Lundestad, 2012).

Blant de barnehagelærerne som tar videreutdanning velger et stort antall videreutdanning som kvalifiserer dem for å arbeide i skolen fremfor i barnehagen. Det er i dag en ordning basert på at barnehagelærere mottar lønn på bakgrunn av stilling, og ikke på bakgrunn av utdanning. En barnehagelærer med masterutdanning vil derfor få like mye i lønn som en barnehagelærer med bare grunnutdanning. En faktor som derfor kan være avgjørende i dette valget er det at lærernes lønns- og arbeidsvilkår anses som mer attraktivt enn det som er tilgjengelig for barnehagelærere, i og med at man som lærer mottar lønn basert på videreutdanning i tillegg til stilling (Moser et.al. 2006). I Stortingsmelding 21, *Fremtidens barnehager*, fastslås det at «For å beholde og få tilbake barnehagelærere som har forlatt barnehagen, forutsettes det konkurransedyktig lønn og karrieremuligheter» (Kunnskapsdepartementet, 2012a, s. 59), så dette er allerede anerkjent som en utfordring.

En annen årsak til at grunnskolen lokker til seg et stort antall barnehagelærere kan være hvordan de ulike utdanningene presenteres av utdanningsinstitusjoner. Ved Universitetet i Agder presenteres Grunnskolelærerutdanningen med denne teksten: «Ønsker du en spennende og utfordrende arbeidshverdag der du får muligheten til å bidra positivt til barns læring og opplevelser av mestring? Er du opptatt av kunnskapsformidling? Da kan en grunnskolelærerutdanning være noe for deg» (Universitetet i Agder, u.å.).

Barnehagelærerutdanningen presenteres med: «Hvis du ønsker deg en spennende arbeidshverdag der ingen dager er like, hvis du er opptatt av barns utvikling og oppvekstmiljø og ønsker deg en lederjobb, da er barnehagelærerutdanningen noe for deg» (Universitetet i Agder, u.å.). Begge disse tekstene fremhever yrkenes varierte arbeidshverdager og at det er spennende yrker. Grunnskolelærer fokuserer på hvordan man kan bidra til barns læring og kunnskapsformidling, mens barnehagelærerutdanningen fokuserer på barns utvikling og at det er en utdanning som fører til lederstilling.

I denne korte sammenligningen av hvordan Barnehage- og Grunnskolelærerutdanningene presenteres, ses flere av likhetene og ulikhetene mellom yrkene. Selv om begge er lærerutdanninger, fokuserer den ene på muligheten for å være en leder, den andre på rollen som kunnskapsformidler.

Det faktum at barnehagelærerutdanning fremheves som en lederutdanning kan i seg selv være en annen årsak til barnehagelærerutdanningen velges vekk til fordel for grunnskolelærerutdanning. Mange nyutdannede førskolelærere ikke er godt nok forberedt på hvordan arbeidshverdagen er i en barnehage, og de utfordringene knyttet til å være mellomleder i en pedagogisk bedrift. Mange opplever derfor et «praksissjokk» og flere føler blant annet at de blir gitt mer ansvar i forhold til bl.a. personalledelse enn det de er utdannet til. Mange barnehagelærere er ikke eldre enn 22 år ved endt utdannelse. Den unge alderen, kombinert med at mange føler at de ikke har fått tilstrekkelig kunnskap om ledelse i løpet av utdanningen, gjør at det oppleves for mange som svært krevende å gå inn i en slik lederstilling, og noen ønsker muligens ikke engang å forsøke. Rambøll (2012) viser til at over 50 % av informantene i deres undersøkelse oppga at de hadde et stort behov for mer ledelseskompetanse (2012, s. 62).

Undersøkelsen til Lundestad (2012) viser til lignende tendenser ved at veiledningsansvaret overfor den øvrige personalgruppa trekkes frem som spesielt krevende av flere barnehagelærere. Andre ting som også påvirker valget om å bevege seg ut av barnehagen er bl.a. høyt støynivå over lenger tid, som igjen fører til hørselsskader, og høyt sykefravær som bidrar til i overkant stressende og hektiske arbeidsdager. Det er ikke utenkelig at lignende tanker har bidratt til at nesten halvparten av respondentene i denne undersøkelsen oppgir at de ønsker å velge skole fremfor barnehage som arbeidsplass.

5.5.2 Faktorer som bidrar til barnehagelærerne blir i barnehagen

Like som det er flere årsaker til at barnehagelærerne ønsker å forlate barnehagen som arbeidsplass, er det også flere årsaker til at de ønsker å bli værende, eller å returnere til barnehagene.

På bakgrunn av barnehagenes overflytting til Kunnskapsdepartementet og den påfølgende satsningen på barnehagene fra politiske partier, har det kommet er tydeligere fokus på å heve både yrkesstatusen og lønnsnivået til barnehagelærerne. Dette viser profesjonen at de setter pris på i form av at de i større grad blir værende i arbeid i barnehagene. Tidligere var

assistentene barnehagenes mest stabile arbeidskraft, dette har de siste femten årene endret seg til å bli barnehagelærere (Gulbrandsen, 2015).

Barnehagelærerne opplever en sterk følelse av å bety noe for barna de jobber med, og opplever å bli glad i dem. Blant barnehagelærere som velger andre arbeidsplasser trekkes barna frem som en faktor som *ikke* bidro til valget deres om å bytte arbeidsplass, men som en faktor som derimot gjorde det vanskeligere å skulle gjennomføre byttet (Lundestad, 2012).

Andre sosiale relasjoner, blant annet til kollegaer, er en annen faktor som bidrar til at barnehagelærerne blir værende i barnehagen. Flertallet av informantene i undersøkelsen til Enehaug et.al. (2008) oppga at de følte seg som en klar del av arbeidsfellesskapet, og beskriver arbeidsdager preget av gode mellommenneskelige relasjoner, høy grad av sosial støtte, samt mye latter og humor.

I undersøkelser gjort med barnehagelærere som har valgt å forlate yrket, peker informantene selv på at andelen pedagoger i barnehagene må økes dersom de skulle vurdere å vende tilbake til profesjonen (Utdanningsforbundet, u.å.). Det vil derfor bli interessant å se om regjeringens nye pedagognorm i seg selv vil føre til en gjenrekruttering av barnehagelærere til barnehagene, og i samme prosess bidra til at barnehagene oppleves som like attraktive arbeidsplasser som skolene.

5.6 Yrkets status

Respondentene i denne undersøkelsen ble bedt om å ta stilling til om de ikke ønsket å arbeide som barnehagelærer fordi yrket har en status som anses som å være lav. 32 % svarte bekræftende på dette.

Dette kan ha en sammenheng med at samfunnet i dag er sterkt preget av at man skal prestere maksimalt på ulike arenaer, deriblant på skolen og på arbeidsplassen. En studie fra 2015 viser til at prestasjonspresset blant elever ved videregående skoler er økende. Det sterke presset om å oppnå høye karakterer fører til nedstemthet og utmattelse blant elevene (Skaalvik & Federici, 2015). Dette presset om å ha høye karakterer kan videre være knyttet til at det ligger sosial aksept og status i å ta utdanning som fører til jobber som anses som å ha høy status. Disse yrkene har denne høye statusen gjerne på bakgrunn av lønnsnivået, og at kompetansen nødvendig for å utøve yrket, anses som å være ettertraktet. En undersøkelse gjort blant 2100 yrkesaktive og 1000 ledere i 2015 viser at det fremdeles er lege og advokat som troner høyest

på yrkesrangstigen. Lærere kommer på en 13. plass (av totalt 17 yrker), slått av blant annet yrker som musiker, forfatter og journalist (Randstad, 2016).

Synet på barnehagelærerne sin status har også stor sammenheng med hvordan yrkesrollen oppfattes av samfunnet. Børve et.al. peker blant annet på at: «Myten om at barnehagen er en kvinneverden kan sies å være styrt av stereotypiske forestillinger om kvinner og menn» (2007, s. 3), og utdyper dette utsagnet med at dette er en kategorisering av kvinner og menn som «understøttes av normer, makt og belønningssystem» (2007, s. 3). Kvinnedominerte yrker har historisk sett ikke hatt like høy anseelse som mannsdominerte yrker. Ulike kjennetegn på at norske barnehager har en utpreget kvinnekultur er blant annet innredning, ledelsesstruktur, valg av aktiviteter, det pedagogiske innholdet og barnehagenes profil. De ord og begreper som har blitt brukt innenfor barnehagesektoren som «tante», «familiebarnehage» og «onkel», gir også en utpreget følelse av barnehagen som et hjem, og det fører oss videre inn på den historiske normen hvor det er kvinnen som steller huset (Friis, 2006).

Dette kan igjen gjøre det vanskeligere for menn å finne seg til rette i yrker som er allmenkjent av å bestå av arbeidsoppgaver som kvinner har en naturlig evne til å gjennomføre, på bakgrunn av risikoen for at deres hensikter skal bli mistenkeliggjort eller sett på med vantro (Cameron & Moss, 2007; Murray, 1996; Rolf, 2006). Om et yrke først har blitt karakterisert som enten et manns- eller kvinnedominert yrke så er det ikke tilstrekkelig at kjønns sammensetningen endres for at oppfatningen og verdsettingen av yrket også skal endres (Dæhlen & Svensson, 2008).

Den «generelle innstillingen er at hvem som helst kan jobbe i barnehage» (Enehaug, et.al. 2008, s. 31). Dette er en innstilling som bidrar i stor grad til å undergrave profesjonens status. En annen faktor som kan bidra til svekkelsen av yrkets status, kan derfor være NAV-systemets lange praksis i å plassere arbeidsledige i arbeidsutprøving i barnehager. Særlig blir assistenter og vikarer uten noen form for fagkunnskap ansett som ekstra belastende for arbeidsmiljøet, og som et bidrag i negativ retning for profesjonens status (Enehaug, et.al., 2008; Opheim, Waagene, Salvenes & Holen, 2014). Et nærere samarbeid mellom barnehagene, utdanningsinstitusjonene og rådgivere i skole og NAV anses som tiltak som kan heve kunnskapsnivået rundt barnehagelærerutdanningens innhold og slik også statusnivået.

Dette er også aktører som har mulighet til å påvirke potensielle søkeres yrkes- og studievalg. Det vil derfor være av betydning at disse aktørene innehar god og variert kunnskap om barnehagelæreryrket og utdanningen (Rambøll, 2012; Opheim, et.al. 2012).

Samtidig finner undersøkelser at foreldrenes krav til barnehagelærere øker. De har større pedagogisk kunnskap enn før, og de er aktivt deltakende i forhold til hvordan de ønsker at deres barns barnehagehverdag skal se ut. Dette økte fokuset på krav fra foreldre til barnehagelærere kan igjen være et tegn på at statusen til profesjonen faktisk har økt (Lundestad, 2012). En undersøkelse gjennomført på oppdrag fra GLØD-prosjektet, som blant annet har som mål å heve statusen på arbeidet som skjer i barnehagene, viser at deltakerne i prosjektet først og fremst anså det å arbeide i barnehage som slitsomt, men givende. Videre opplevde de barnehagelæreryrket som underbetalt, krevende og stressende, men samtidig også spennende, koselig og sosialt. Deltakerne opplevde barnehagelæreres status som stabil, men undervurdert. Hele 60 % av deltakerne oppga i undersøkelsen at de syntes barnehagelærere har lavere status enn de fortjener. (Kunnskapsdepartementet, 2014). Denne undersøkelsen viser til lignende resultater. Til tross for at respondentene mente at både lav lønn, lav status og at mennesker som betyr noe for dem ville sagt at det hadde vært bedre for dem å velge en annen utdanning enn barnehagelærer, svarte hele 74 % av respondentene at man burde være stolt av å være utdannet barnehagelærer.

5.6.1 Yrkets status av høyere betydning for menn

Tall fra forrige utgave av *Utdanningsspeilet* viser at i 2015 var det under halvparten av det totale antallet barnehager i Norge som hadde mannlige ansatte. Hele 3000 barnehager hadde ingen menn i sin grunnbemanning og 1400 barnehager hadde kun én mann i sin grunnbemanning (Utdanningsdirektoratet, 2016a), så kjønnsfordelingen er svært skjev.

Når det kommer til kjønnsbaserte ulikheter, så viser denne undersøkelsen at 43 % av mennene oppga at de ikke ønsket å arbeide i barnehagen fordi det var ansett som å ha lav status. Til sammenligning svarte 25 % av kvinnene det samme. Det kan på bakgrunn av dette antas at menn opplever en større hindring i å søke på barnehagelærerutdanning, og at det er av høyere betydning for menn enn for kvinner at yrket de velger har en høy status.

Det kan være flere årsaker til mangelen på mannlige barnehagelærere. Siden yrket er så tydelig kvinnedominert kan det for noen menn oppfattes som uaktuelt å skulle arbeide i barnehage. Basert på at det er om lag 8 % mannlige ansatte i norske barnehager totalt er det grunnlag for å påstå at barnehagelærer er utvilsomt en kvinnedominert profesjon bestående av arbeidsoppgaver allment oppfattede som feminine, og et arbeidsområde som generelt sett passer bedre for kvinner enn for menn (Oram, 2007; Opheim, et.al. 2014; Rambøll, 2012).

Den sterke oppfatningen av koblingen mellom omsorg, barn og kvinner kan bidra til at det oppleves som å være større vanskeligheter i å kombinere omsorgsyrker, som barnehage, med maskulinitet (Hedlin & Åberg, 2013). Faktorer som blant annet barnehagens historie og fremvekst, men også det biologiske aspektet med kvinnen som mor og derfor den naturlige omsorgspersonen, er faktorer som kan bidra til å styrke tanken om at omsorgsyrker, slik som å arbeide i barnehage, passer best for kvinner. Dette kan igjen gjøre det vanskeligere for menn å finne seg til rette i yrket på bakgrunn av risikoen for at deres hensikter skal bli mistenkeliggjort eller sett på med vantro (Cameron & Moss, 2007; Murray, 1996; Rolf, 2006).

En forbedring av yrkets status og omdømme anses som en av de viktigste faktorene som kan bidra til økt rekruttering, av både kvinner og menn, til barnehagelærerutdanningen (Rambøll, 2012; Opheim, et.al. 2014). En endring av yrkestittelen kan være gunstig i forhold til rekrutteringen av flere menn til barnehagene. I NIFU-rapporten til Opheim, et.al. (2014) trekkes det fram at en endring i yrkestittelen i en retning av for eksempel «pedagogisk leder», hvor fokuset ligger på at man da har fullført en «pedagogisk lederutdanning» istedenfor «barnehagelærerutdanning», muligens kan bidra til at yrket blir mer interessant for menn (s. 62).

Av de 120 respondentene i denne undersøkelsen var det 11 % som svarte at de hadde til hensikt å søke på barnehagelærerutdanning. Det som er interessant i forhold til disse tallene er kjønnsfordelingen. Av de 11 % som oppga at de ønsket å søke på barnehagelærerutdanning, var flertallet av disse menn (53 %). Det kan derfor på den andre siden også tenkes at det kan bidra til økt yrkesstolthet å være en av få, eller eneste, mannlige barnehagelærer i en barnehage.

5.7 Overgrepsmistanker er ikke en avgjørende faktor

Denne undersøkelsens analyser viser at frykt for å bli mistenkt for overgrep, skiller seg ut ved å være den faktoren som i minst grad påvirker respondentenes intensjoner om å søke på barnehagelærerutdanning. Dette er interessant fordi internasjonale undersøkelser viser til det motsatte. Internasjonalt sett er frykten for å risikere å bli mistenkt for overgrep såpass stor at mange, spesielt menn, velger bort det å arbeide med små barn. Kun 15 % av respondentene i denne undersøkelsen oppga at de hadde en slik bekymring. 25 % av respondentene svarte derimot bekreftende på spørsmålet om de tror færre menn ønsker å arbeide i barnehage i frykt

for å bli mistenkt for overgrep. Dette kan indikere at målgruppen ikke anser det som sannsynlig at slike mistanker skal bli rettet mot dem selv, men at de samtidig anerkjenner at det er en faktor som kan påvirke rekrutteringen av menn til norske barnehager.

I løpet av 2016 var nyhetsbildet i norske aviser preget av saker som omhandlet overgrep begått mot barn i både barnehager og skoler. I 2016 alene ble 17 personer ansatt i barnehager og skoler dømt for overgrep mot barn. Til sammenligning var det i 2010 fem personer som ble dømt for overgrep (Holtermann, 2016). Økningen av oppdagede overgrep gir også økt omtale i nyhetsbildet, som igjen gir reaksjoner og konsekvenser innenfor barnehagens fire vegger. Flere barnehager i Norge tar nå nye grep for å forhindre at overgrep skal kunne skje hos dem. Temaet overgrepsforebyggelse tas opp på personalmøter og avdelingsmøter, og det gjøres nå også fysiske endringer i utformingen av barnehagers lokaler. Dette skjer bl.a. i form av montering av vinduer inn til stellerom og generelt færre muligheter for å låse dører. Vikarer i barnehagene nektes ofte å skifte bleier eller hjelpe barna med toalettbesøk, og selv faste ansatte blir oppfordret til å ikke være alene med barn. Flere barnehager legger også opp turnuser slik at ingen voksne på noe tidspunkt skal være alene med barn. Man kan jo spørre seg selv om dette bidrar til økt trygghet for barnehagens ansatte, eller om det bidrar til økt mistenkeligjøring av dem.

Flere internasjonale undersøkelser viser til at frykt for å bli mistenkt for overgrep blant menn som arbeider med unge barn er et problem. Flere og flere menn velger bort det å arbeide med yngre barn i frykt for å bli stemplet som overgripere. Dette er fordi de føler seg mistenkeligjørt og ansett som å være annenrangs fremfor kvinnene i samme yrke som dem selv (Joseph, Wright & Phil, 2016; Kanter, 1977; Oram, 2007). En studie fra 1992 som fokuserte på hvorfor det var så få menn som underviste unge barn, konkludert med at frykten for å bli mistenkt for å misbruke barn er den største bekymringen blant menn som arbeider som lærer blant yngre barn. Studien viste at det var en rådende oppfatning om at det var uakseptabelt for menn å være i fysisk kontakt med unge barn og å vise dem fysisk kjærlighet i form av å kose eller klemme (Cohen, 1992).

I en annen undersøkelse henvises det til statistikker hvorav fellesnevneren er at landene som ble undersøkt har en utfordring i å skaffe mannlige lærere til unge barn. Hovedgrunnen til dette antas å være at det har blitt ansett som å være feminint å ta seg av barn og å være i yrker som retter seg mot unge barn. Til tross for at det finnes menn som ønsker å være lærere for unge barn, har mennene også i denne undersøkelsen gitt uttrykk for en stor bekymring rettet mot den allmenne oppfatningen om at menn som jobber med unge barn i større grad begår

overgrep mot barna. Denne mistenksomheten mot menn i slike yrker bidrar til at mennene velger seg andre yrker eller å arbeide med eldre barn. De mennene som velger å bli i yrker rettet mot unge barn velger ofte å fordype seg i administrativt arbeid (Joseph, Wright & Phil, 2016).

Det er selvfølgelig tilfredsstillende å se ut i fra denne undersøkelsen at frykt for å bli mistenkt for overgrep ikke er en faktor blant respondentene når det kommer til deres intensjoner om å søke på barnehagelærerutdanning. Men sett i et større perspektiv kan man undre seg over om målgruppens alder kan være av stor betydning for resultatene. Er slike bekymringer noe som oppstår senere i livet, for eksempel i sammenheng med at man gjerne blir mer samfunnsbevisst og oppdatert på nyhetsbildet etter hvert som man blir eldre? Resultatene kan også muligens gjenspeile at norske barnehager har kommet langt i å formidle verdien av menn i barnehagene og anerkjennelse av verdien i at barnehagebarna får mulighet til å knytte seg til voksne av begge kjønn. Dette resultatet kan også muligens være et resultat av at målgruppen anser menn og kvinner som likeverdige når det kommer til deres evne til å være dyktige barnehagelærere, noe som vil gjenspeile at likestillingsarbeidet som har pågått innenfor barnehagene har vært vellykkede.

6. Oppgavens begrensninger

Til tross for de forutsetningene som ble tatt for å sikre oppgavens validitet og reliabilitet, inneholder denne undersøkelsen noen begrensende faktorer. For det første var utvalgets omfang relativt lite med sine 120 respondenter. Innenfor kvantitativ forskning gir et større utvalg et mer reliabelt resultat. Creswell (2014) antar at et utvalg på rundt 350 respondenter for en studie basert på spørreundersøkelser som å være et godt utvalg, men presiserer også at dette avhenger av ulike faktorer. I denne undersøkelsen var det altså 120 respondenter, ca. en tredjedel av det Creswell anbefaler, så det hadde naturligvis vært ønskelig med et større utvalg. Tatt i betraktning at denne undersøkelsen tar utgangspunkt i elever ved videregående skoler i kun én kommune og med et svært begrenset tidsrom for å samle inn data, anses likevel antallet respondenter som å være tilfredsstillende for denne undersøkelsen.

Denne undersøkelsens resultater samsvarer også godt med funn fra andre undersøkelser som fokuserer på lignende aspekter ved det å arbeide i barnehage som denne oppgaven gjør, noe som tyder på at denne undersøkelsen gir et godt bilde av hvilke faktorer som kan påvirke avgangselever sin intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning.

En annen begrensende faktor kan være valg av forskningsmetode. Basert på litteratur som er brukt i denne oppgaven, foregår barnehagefaglig forskning stort sett med en kvalitativ forskningsmetode (Alvestad, Johanson, Moser & Søbstad, 2009). Dette har nok en sammenheng med at det å arbeide i barnehage er en jobb preget av mellommenneskelig og relasjonelt arbeid, og for å kartlegge aspekter innenfor dette arbeidet er det stort sett ønskelig å få med personlige aspekter.

Kvantitativ forskning med sitt fokus på resultater basert på tall, vil ikke kunne fange opp de medmenneskelige og sosiale aspektene ved en persons intensjon om å velge en spesifikk utdanning. Denne metoden gir ikke muligheter for å gi noen innsikt i personlige erfaringer som kan ha vært med å påvirke respondentenes intensjon om å søke på en bestemt utdanning, og det vil heller ikke være mulig å si noe om respondentenes tidligere erfaringer som har bidratt til denne intensjonen.

På bakgrunn av teorigrunnet måtte respondentene også forholde seg til en spørreundersøkelse med lukkede spørsmål, og hadde derfor ingen mulighet til å utdype eller redegjøre for svarene sine.

En fordel ved å bruke kvantitativ metode er imidlertid at det gir muligheter for å generalisere funnene og derfor kunne vise til oversiktlige statistikker og analyser. Det er også en fordel at antallet respondenter vil være høyere enn om kvalitative metoder som for eksempel intervju, hadde blitt brukt. Kvantitativ forskningsmetode er også en forskningsmetode som har blitt etterspurt i forbindelse med kartlegginger av barnehagefaglig forsknings status og utfordringer (Alvestad et al. 2009).

7. Videre arbeid

For å videre utforske denne oppgavens hovedproblemstilling som var: «Hvilke faktorer påvirker avgangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning?», kunne det for det første vært gunstig å gjennomføre en lignende undersøkelse blant et betydelig større utvalg. Det å gjennomføre en slik undersøkelse i kun én kommune er i seg selv begrensende i forhold til hvilke resultater som oppnås. Det kan vise seg å være helt andre faktorer som er av større betydning dersom undersøkelsen hadde vært gjort på fylkes- eller landsbasis.

For det andre ville det vært interessant å utført spørreundersøkelsen med mulighet for respondentene til å kunne utdype svarene sine. Altså at det hadde blitt inkorporert åpne spørsmål i spørreundersøkelsen for slik å gi respondentene en mulighet for å utdype og klargjøre svarene sine.

For det tredje kan det tenkes at det hadde vært hensiktsmessig å bruke såkalte «mixed methods», en blanding av både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder, for slik å fange opp de medmenneskelige aspektene ved det å arbeide i barnehage, og for å kunne gå mer i dybden av signifikansen til subjektiv og deskriptiv norm. Det kunne vært en mulighet å bruke både en spørreundersøkelse slik det er gjort i denne oppgaven, men samtidig valgt ut en gruppe av respondentene for å gjennomføre et kvalitativt intervju.

For det fjerde åpner denne undersøkelsen opp for spørsmålet om «blant de som oppga at de hadde en intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning, hvor mange av dem gjorde faktisk dette?» Det kunne vært gunstig for fremtidig videre arbeid, og en oppgave av større omfang, å sammenligne resultatene fra denne undersøkelsen med tall fra samordna opptak rundt hvor mange som faktisk søkte på barnehagelærerutdanning. Dette hadde selvfølgelig betydd at oppgaven hadde hatt andre krav i forhold til personvern, men det hadde likevel holdt seg godt innenfor forskningsetiske retningslinjer.

Denne oppgaven har hatt som mål å si noe om hvilke faktorer som påvirker avgangselever ved videregående skoler sin intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning. Oppgaven kan derfor bidra i blant annet rekrutteringsøyemed for utdanningsinstitusjoner som tilbyr barnehagelærerutdanning. Det kunne vært interessant å foretatt observasjoner og intervjuer i forbindelse med utdanningsmesser eller fagdager, for å gå i dybden når det

kommer til hvordan barnehagelærerutdanningen presenteres og om den i disse arenaene når ut til den tenkte målgruppen.

Denne oppgaven kan også bidra i rekrutteringsøyemed for barnehagene i forbindelse med ansettelsesprosesser. Det at oppgaven tar for seg forskjeller mellom de ulike kjønnene sin vektlegging av de ulike faktorene kan være spesielt verdifulle i forhold til rekruttering av menn til barnehagene.

8. Konklusjon

Hovedproblemstillingen for denne oppgaven var: «Hvilke faktorer påvirker avgangselevne mest når det kommer til deres intensjon om å søke/ikke søke på barnehagelærerutdanning?». Hovedproblemstillingen var igjen delt inn i fire delmål, som for det første tok for seg både standard og utvidet TPB-variabler sin signifikans i forhold til respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning. Det andre delmålet hadde et mål om å synliggjøre hvilke av respondentenes holdninger mot yrket som veide tyngst ved valget om å velge *vekk* barnehagelærerutdanning. Det tredje delmålet tok for seg sammenhengene mellom respondentenes personlige holdninger og generelle holdninger knyttet til yrket, og hvordan disse kunne ha en sammenheng med deres intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning. Det fjerde delmålet hadde fokus på respondentenes kjønnsbaserte holdninger til det å arbeide i barnehage, med mål om å kunne belyse hvilke faktorer som skilte seg ut i størst grad i sammenligning av svarene gitt av de kvinnelige og mannlige respondentene.

Ut i fra dette konkluderes det med følgende:

(A) Målgruppen for denne undersøkelsen er svært mottakelige for påvirkning fra andre mennesker. Når standard og utvidede TPB-variabler undersøkes skiller betydningen av subjektiv og deskriptiv norm seg spesielt ut som signifikante faktorer når det kommer til hva som i størst grad påvirker respondentenes intensjon om å søke, eller ikke søke, på barnehagelærerutdanning. Hva blant annet venner og familie mener om det å velge barnehagelærerutdanning, samt om respondentene kjenner noen som har tenkt å velge denne utdanningen, er av stor betydning når det kommer til deres egen intensjon om å søke på utdanningen.

(B) Barnehagelærerprofesjonens lønnsnivå er av stor betydning for målgruppens intensjon om å velge utdanningen, og bidrar i størst grad til at respondentene velger å *ikke* søke på barnehagelærerutdanning. Det vil derfor være nødvendig å heve lønnsnivået til profesjonen, basert på at det er en lederstilling som involverer personalansvar og overordnet ansvar for barn og foreldre, slik at det blir større samsvar mellom lønnsnivå og arbeidsoppgaver.

(C) Denne undersøkelsen viser til at muligheten for videre faglig utvikling etter endte studier er av betydning for respondentene. Her vil det være av betydning å se på muligheter for kompensasjon i form av økt lønn i forbindelse med videreutdanning, for slik å forhindre at barnehagelærerne fortsetter å utdanne seg vekk fra arbeid i barnehagene.

(D) Basert på de kjønnsmessige forskjellene i denne undersøkelsen hvor flere menn enn kvinner oppgir at de ønsker å velge bort barnehagelærerutdanningen på bakgrunn av lønnsnivået, som de anser som for lavt til at de ønsker å arbeide i barnehage, konkluderes det også med at lønnsnivået er av større betydning for menn enn for kvinner når det kommer til valg av utdanning.

(E) Avslutningsvis konkluderes det med at det er et behov for økt informasjon til avgangselever ved videregående skoler rundt blant annet arbeidsoppgavene til en barnehagelærer og mulighetene for videreutdanning. For å bidra til å motvirke den allmenne oppfattelsen av yrkesstatusen til barnehagelærere som lav, kan det være gunstig å bidra med informasjon som har fokus på at utdanningen er en lederutdanning, og at det kreves bred fagkunnskap for å være barnehagelærer. For å bidra til dette er det nødvendig at både regjeringens fremtidige rekrutteringskampanjer, samt utdanningsinstitusjonene som tilbyr barnehagelærerutdanning, bidrar med mer utfyllende informasjon om hvilke oppgaver en barnehagelærer faktisk har, og hvilke muligheter de har til å påvirke egen arbeidshverdag. Dette kan igjen bidra til at rådene de får fra sine signifikante andre i større grad bidrar til en intensjon om å søke på barnehagelærerutdanning i positiv retning

9. Litteratur

- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. I: *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 59, s. 179-211.
- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, Personality and Behavior*. Open University Press.
- Ajzen, I. (2006). *Behavioral Interventions Based on the Theory of Planned Behavior*. Hentet 2017 fra <http://people.umass.edu/aizen/pdf/tpb.intervention.pdf>
- Ajzen, I. (2011). The theory of planned behaviour: Reactions and Reflections. I: *Psychology & Health*, 26:9, 1113-1127, DOI:10.1080/08870446.2011.613995
- Alvestad, M., Johanson, J.E., Moser, T. & Søbstad, F. (2009). Status og utfordringer i norsk barnehageforskning. I: *Nordisk Barnehageforskning*, 2(1), s. 39 – 55.
- Anderaa, B. (2008). Barnehagen som oppvekstmiljø – Fra kompensasjon til kompetanse? I: Kvello, Ø. (red). *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*. Gyldendal Akademisk.
- Armitage C.J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the Theory of Planned Behavior: A meta analytic review. I: *British Journal of Social Psychology*, 40, s. 471 – 499.
- Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. I: R. Vasta (Red.), *Annals of child development*, 6, s. 1-60). Greenwich: JAI Press.
- Bandura, A. (1999). A Social cognitive theory of personality. I: L. Pervin, & O. John, (Red.), *Handbook for personality*, 2, s. 154-196). New York: Guilford Publications.
- Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementet (2015). *Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn. (Meld.St.7 2015 – 2016)*. Hentet 4/5-2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-7-20152016/id2456562/>
- Bleken, U. (2007). Barnehagen i samfunnet. I *Moser, T., & Röthle, M. (Red.). Ny rammeplan – ny barnehagepedagogikk?* (s. 27-40). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bergersen, A. (2006). Barnehagen – en kvinnekultur? I: Befring, E., & Helland. S. (Red.). *Barnehagepedagogikk*. S. 126 – 143. Oslo: Det Norske Samlaget.

- Børve, H.E., Verstad, B. & Sandnes, A.L.V. (2007). *Myter og realiteter – likestilling i barnehagen*. Arbeidsnotat 233. Høgskolen i Nord-Trøndelag.
- Cameron, C., & Moss, P., & Owen, C. (1999). *Men in the nursery: Gender and caring work*. London: Paul Chapman Publishing.
- Cameron, C., & Moss, P. (2007). *Caring in Europe: Current understandings and future directions*. Abingdon: Routledge.
- Cohen, D.L. (1992). Why there are so few male teachers in early grades. I: *Education Digest*, 57(6), s. 11-13.
- Conner, M., & Armitage, C.J. (1998). Extending the Theory of Planned Behavior: A Review and Avenues for Further Research. I *Journal of Applied Social Psychology*, 28, s. 1429-1464.
- Conner, M. (2010). Cognitive Determinants of Health Behavior. I: Steptoe, A. (Red.). *Handbook of Behavioral Medicine*, DOI 10.1007/978-0-387-09488-5_2
- Creswell, J.W. (2014). *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Pearson Education Limited.
- Dæhlen, M. og Svensson, L. (2008) *Profesjon, klasse og kjønn*. I: Molander, A. & Terum, L. (Red.): *Profesjonsstudier* (s. 119-129). Universitetsforlaget.
- Enehaug, H., Gamperiene, M. & Grimsmo, A. (2008). *Arbeidsmiljøet i barnehagen: En casestudie i 4 barnehager i offentlig og privat sektor*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet. Hentet 4/11-2017 fra: file:///D:/nedlastninger/afi-barnehage.pdf.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (2010). *Predicting and Changing Behavior – The Reasoned Action Approach*. New York: Routledge.
- Friis, P. (2006). *Temahefte om menn i barnehagen, om å rekruttere og beholde menn i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Greve, A. (1995). *Førskolelærernes historie, på vei mot en yrkesidentitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Gotvassli, K. Å. (2004). *Et kompetent barnehagepersonale. - Om personal og kompetanseutvikling i barnehagen*. Høyskoleforlaget.
- Gulbrandsen, L. (2005). Mangel på førskolelærere – et evig tilbakevendende problem. I: *Søkelys på arbeidsmarkedet*, 22(1), s. 11 – 18.
- Gulbrandsen, L. (2015). *Barnehagelærere – Yrkesgruppen som sluttet å slutte*. NOVA Notat.
- Hanssen, T.E.S., & Korneliussen, T. (2016). Faktorer som påvirker studieintensjon. I: *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 57(1), s. 61-80. DOI: 10.18261/issn.1504-291X 2016-01-03
- Hedlin, M., & Åberg, M. (2013). The call for more male preschool teachers: Echoed and questioned by Swedish student teachers. I *Early Child Development Care*, 183(1), s. 149-162. DOI: 10.1 080/03004430.2012.6601 49
- Helland, H. & Wiborg, Ø. (2014). Retningsvalg i høyere utdanning – hvor langt faller eplet fra stammen? I: Frølich, N., Hovdhaugen, E. & Terum, I.L. (red). (2014). *Kvalitet, kapasitet og relevans. Utviklingstrekk i norsk høyere utdanning*, s. 162 – 183. Cappelen Damm Akademisk.
- Holtermann, S. (2016). Hver måned blir en ansatt i barnehage eller skole dømt for overgrep. I *Utdanningsnytt*. Hentet 4/3-2017 fra <https://www.utdanningsnytt.no/nyheter/2016/desember/hver-maned-blir-en-larer-domt-for-overgrep/>
- Jansen, T.T. (2007). Den nye barnehagen – vei et veiskille. I: Bjerkestrand, M. & Pålerud, T. (red.). *Førskolelæreren i den nye barnehagen – fag og politikk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansson, J.E. (2007). Familj, natur och fabrik, verkstad eller laboratorium – vart går barnehagepedagogiken i dag? I: Moser, T., & Röhle, M. (Red.). *Ny rammeplan – ny barnehagepedagogikk?* (s. 41-56). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jonas, K., & Doll, J. (1996). A critical evaluation of the theory of reasoned action and the theory of planned behavior. I: *Zeitschrift für Sozialpsychologie*, 27, s. 18-31.
- Joseph, S., Wright, Z., & Phil, M. (2016). Men as Early Childhood Educators: Experiences and Perspectives of Two Male Prospective Teachers. I: *Journal of Education and Human Development* 5(1), s. 213-219.

- Kanter, E.M. (1977). *Men and women of corporation*. New York, NY: Basic Books.
- Kovač, V.B., Cameron, D.L., & Høigaard, R. (2014). The extended Theory of Planned Behaviour and college grades: the role of cognition and past behavior in the prediction of students' academic intentions and achievements. I: *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*, DOI: 10.1080/01443410.2014.923557
- Kunnskapsdepartementet. (2012). *Framtidens barnehagen*. (Meld.St.24 2012 – 2013). Hentet den 7/11-2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/>
- Kunnskapsdepartementet. (2014). Kampanjeundersøkelsen 2014: “*Barnehagelæreryrkets status i Norge*”. Hentet den 3/11-2017 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter20og20planer/kd_barnehagelaerer2014.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Høring. Hjemmel til å gi forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon og oppdatering av bestemmelsen om statlig tilsyn*. Kunnskapsdepartementet. Hentet 3/2-2017 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/36bedb99e35c4972a05795bac29aeb27/horingnotat-om-endringer-i-barnehageloven.pdf>
- Lundestad, M. (2012). *Barnehagen som arbeidsplass*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Madden, T.J., Ellen, P.S., & Ajzen, I. (1992). A Comparison of The Theory of Planned Behavior and the Theory of Reasoned Action. I: *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(1), 3-9.
- Manstead, A.S.R., & Parker, D. (1995). Evaluating and extending the theory of planned behaviour. I Stroebe, W., & Hewstone., M. (Red.): *European review of social psychology*, 6, s. 69-95. Chichester, UK: John Wiley & Sons.
- Molander, A., & Terum, L.I. (2008). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moser, T., Jansen, T.T., Pettersvold, M. & Anderaa, B. (2006). *Etter- og videreutdanning i barnehagesektoren – kartlegging av tilbud og etterspørsel*. Kunnskapsdepartementet.
- Murray, S. (1996). “We all love Charles” – Men in childcare and the social construction of gender. I: *Gender & Society*, 10(4), s. 385 – 368.

- Opheim, V., Waagene, K.V., Salvenes, C.G., & Holen, S. (2014). *Hvem skal trøste Knøttet – hvem kan endre mønsteret?* Statusundersøkelse – Likestilling i barnehagen. NIFU Rapport 30.
- Oram, A. (2007). *Women teachers and feminist politics, 1900-39*. Manchester: Manchester University Press.
- Povey, R., Conner, M., Sparks, P., James, R., & Shepherd, R. (2000). The theory of planned behavior and healthy eating: Examining additive and moderating effects of social influence variables. I: *Psychology and Health*, 14, s. 991 – 1006.
- Rambøll. (2012). *Evaluering av strategi for rekruttering av førskolelærere 2007 – 2011*. Rapport beregnet til Kunnskapsdepartementet.
- Rammeplan for barnehagen – Innhold og oppgaver. (2017). Utdanningsdirektoratet.
- Randstad. (2016). *Her er statusyrkene*. Hentet 2/10-2017 fra <https://www.randstad.no/workforce360/arbeidsmarked-og-trender/her-er-statusyrkene/>
- Regjeringen. (2014). *Jakten på flere barnehagelærere fortsetter*. Hentet 30/10-2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/jakten-pa-flere-barnehagelarere-fortsett/id751813/>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, (3. Utg.)* Bergen: Fagbokforlaget.
- Rives, A., & Sheeran, P. (2003). Descriptive Norms as an Additional Predictor in the Theory of Planned Behavior: A Meta-Analysis. I: *Current Psychology*, 22(3), s.218-233.
- Rolf, H. (2006). Where are the men? Gender segregation in the childcare and early years sector. I: *National Institute Economic Review*, 195(1), s.103-117. DOI: 10.1177/0027950106064038
- Samordna opptak. (2017). *Søkning om opptak til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler 2017*. Hentet 7/8-2017 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9e905cd2d2db4aeaa235eae6f20b6551/informasjon-fra-samordna-opptak.pdf>

- Sheeran, P., & Orbell, S. (1999). Augmenting the theory of planned behavior: Roles for anticipated regret and descriptive norms. I: *Journal of Applied Social Psychology*, 23, s. 2107 – 2142.
- Skaalvik, E.M. (1989). *Verdier, selvoppfatning og mental helse. En undersøkelsen blant elever i videregående skole*. Tapir Forlag.
- Skaalvik, E.M., & Federici, R.A. (2015). Prestasjonspresset i skolen. I: *Bedre skole*, 3, s. 11 - 15.
- Statistisk sentralbyrå. (2017). *Barnehager, 2016, endelige tall*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Hentet 2/4-2017 fra <https://ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-enderlige/2017-03-21#content>
- Steinnes, G. S. (2010). Frå utdanning til yrke: Førskolelæreren som profesjonell aktør. I: Hoel, T.L., Engvik, G. & Hanssen, B. (Red.). (2010). *Ny som lærer – sjansespill og samspill*. Trondheim: Tapir Akademiske forlag.
- Stortinget. (2011). *Representantforslag 172 S (2010-2011)*. Hentet 25/5-2017 fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/representantforslag/2010-2011/dok8-201011-172.pdf>
- Storvik, L.F. (2016). Nå kan barnehagelærerne få videreutdanning. *Utdanningsnytt*. Hentet 30/10-2017 fra <https://www.utdanningsnytt.no/nyheter/2016/mars/na-kan-barnehagelarerne-fa-videreutdanning/>
- Universitetet i Agder. (u.å.). *Barnehagelærerutdanning*. Hentet 2/10-2017 fra <https://www.uia.no/studier/barnehagelaererutdanning>
- Universitetet i Agder. (u.å.) *Grunnskolelærerutdanning for trinn 1 – 7*. Hentet 2/10-2017 fra <https://www.uia.no/studier/grunnskolelaererutdanning-for-trinn-1-75>
- Utdanningsdirektoratet (2016a). *Utdanningsspeilet 2016 – Tall og analyse av barnehager i Norge*. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Hentet 4/4-2017 fra <http://utdanningsspeilet.udir.no/2016/>
- Utdanningsdirektoratet. (2016b). *Nøkkeltallene i Barnehagefakta*. Hentet 8/11-2017 fra <https://www.barnehagefakta.no/om-nokkeltallene>

Utdanningsforbundet. (u.å.). *Rekruttere og beholde lærere i barnehage og skole*. Hentet den 18/9-2017 fra <https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/utdanningsforbundet-mener/artikler/gi-barn-og-elever-en-kvalifisert-larer/>

Vedlegg

Vedlegg 1.

Infoskriv til videregående skoler i Vest-Agder

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Bakgrunn og formål

I forbindelse med en mastergrads-studie innenfor pedagogikk ved Universitetet i Agder, er det startet opp et prosjekt som har som mål å undersøke hvilken intensjon og motivasjon avgangselever ved videregående skoler i Vest-Agder har for å søke/ikke søke på barnehagelærerutdanning.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Prosjektet er en nettbasert kvantitativ spørreundersøkelse som tar ca. 5 minutter å gjennomføre. Spørreundersøkelsen ber deltagerne om å ta stilling til en rekke påstander relatert til det å arbeide i barnehage, og å rangere disse påstandene etter hvor enig/uenig deltakeren er i påstanden.

Hva skjer med informasjonen om deltakerne?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Deltakerne sikres sin fulle anonymitet ved at deres IP-adresse ikke blir lagret, og deltakerne kan derfor heller ikke spores tilbake til sitt utdanningssted. Deltakerne vil heller ikke kunne gjenkjennes i publikasjon av prosjektet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og deltakerne kan når som helst velge å avslutte spørreundersøkelsen, og på den måten trekke seg fra prosjektet. Jeg håper at deres skole vil være så vennlig å gi elevene tid i løpet av en skoletime til å delta i undersøkelsen. Kanskje kan besvarelse av undersøkelsen inngå i undervisning knyttet til spørreundersøkelser og hvordan de foregår? Elevene kan delta enten ved å gå inn på link fra sin mobil, nettbrett eller PC, eller ved å få tilgang på skolens PC.

Det settes stor pris på om dere velger å delta i undersøkelsen. Dersom dere har spørsmål til studien ta kontakt med Renate Severinsen (ansvarlig student) på mail severi@online.no, eller Velibor Bobo Kovač (ansvarlig veileder) på mail bobo.kovac@uia.no.

Samtykke til deltakelse i studien

Samtykke til deltakelse i studien er likestilt med å svare på undersøkelsen.

Link til undersøkelsen: <http://www.survey-xact.no/LinkCollector?key=THTE6RZM1J96>

Datainnsamlingen avsluttes 20. mars 2017.

Mvh,

Renate Severinsen.

Vedlegg 2.

Spørreundersøkelsen

Kartlegging av avgangselever ved videregående skole sine intensjoner om å søke barnehagelærerutdanning

Undersøkelsen ber deg om å ta stilling til ulike påstander relatert til det å jobbe som barnehagelærer.

Spørreundersøkelsen er frivillig å gjennomføre, og alle svar behandles fullstendig anonymt og konfidensielt.

Ved spørsmål rundt undersøkelsen,
ta kontakt med ansvarlig for oppgaven på mail; severi@online.no.

Tusen takk for at du velger å gjennomføre denne undersøkelsen.

Mvh,
Renate Severinsen.

Kjønn

(1) Mann

(2) Kvinne

Å jobbe som barnehagelærer vil for meg være:

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er det første alternativet og 7 er det andre alternativet

	1	2	3	4	5	6	7
Kjedelig - Gøy	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Ikke spennende - Spennende	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Ikke givende - Givende	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Vanskelig - Lett	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Jeg tror at...

Ranger svaret ditt fra 1-7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig

	1	2	3	4	5	6	7
Jeg kunne vært en god barnehagelærer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Jeg har de ferdighetene som er nødvendig for å være en god barnehagelærer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Jeg har en personlighet som passer til å være barnehagelærer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Mennesker som betyr noe for meg...

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig.

1 2 3 4 5 6 7

Tror jeg ville sagt at jeg hadde passet godt inn i jobb som barnehagelærer (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Tror jeg hadde likt det om jeg valgte å søke barnehagelærerutdanning (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Tror jeg ville syntes at det er bedre for min fremtid om jeg utdannet meg som grunnskolelærer og ikke barnehagelærer (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Har tenkt å velge barnehagelærerutdanning (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Jeg synes at...

Ranger svaret ditt fra 1-7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig

1 2 3 4 5 6 7

Det er kult å være barnehagelærer (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Man burde være stolt av å være utdannet barnehagelærer (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Barnehagelærer er et bra yrke (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Ta stilling til følgende påstander:

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig.

	1	2	3	4	5	6	7
Å jobbe i barnehage passer best for kvinner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Barn trenger flest kvinnelige rollemodeller	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Barnehagelærer er et feminint yrke	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Ta stilling til følgende påstander:

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig.

	1	2	3	4	5	6	7
Det er vanskeligere for menn å få jobb i barnehage enn for kvinner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Menn blir oftere mistenkt for overgrep i barnehager enn kvinner	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Jeg tror færre menn vil jobbe i barnehage pga. frykt for å bli mistenkt for overgrep	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Her er flere påstander:

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig.

	1	2	3	4	5	6	7
Jeg har lagt planer for mitt fremtidige arbeidsliv	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Jeg arbeider hardt på skolen for å nå mine mål for fremtiden	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Jeg evaluerer jevnlig min innsats for å sikre at jeg når mine mål	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Det er viktig for meg å få en god jobb	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Jeg kunne ikke tenke meg å jobbe som barnehagelærer fordi...

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig.

	1	2	3	4	5	6	7
Det er for lite varierte arbeidsoppgaver	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Det er for lav lønn	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Det er lav status i å arbeide som barnehagelærer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Det er lite rom for faglig utvikling som barnehagelærer	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Jeg vil ikke risikere å bli mistenkt for overgrep	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Ranger svaret ditt fra 1 - 7, hvor 1 er helt uenig og 7 er helt enig.

1 2 3 4 5 6 7

Jeg vil heller arbeide som
faglærer i skole

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Jeg ønsker ikke å arbeide med
barn

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Jeg ønsker ikke å være en
leder

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Jeg vil heller jobbe som
assistent/fagarbeider i
barnehage enn som
barnehagelærer

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

Jeg har...

- (1) Tenkt å søke på barnehagelærerutdanning
- (2) Et ønske om å søke barnehagelærerutdanning, men jeg tror det er bedre for
fremtiden min å velge noe annet
- (3) Barnehagelærer som en av de siste utdannelsene jeg kunne tenke meg å søke på
-

Undersøkelsen fullføres ved å trykke på avslutt.

Tusen takk for at du valgte å delta i undersøkelsen.